

Від мови до держави

Микола ЦИМБАЛЮК

— Саме тут тридцять років тому, — сказав, відкриваючи сесію Головної ради Товариства Павло Мовчан, — відбувалися найважливіші політичні дебати, які були надзвичайно важливі для України. У цих стінах формувалася ідеологія Товариства української мови “Просвіта”. Ветерани просвітнянського руху пам’ятають, як тоді секретар ЦК Компартії України Єльченко заборонив вживати слово “Просвіта”. Імперська система прагнула будь-що (це була советська ідеологія) навіть у переддень своєї капітуляції створити якомога більше перешкод для національного розвитку України.

Тож пригадуючи ті часи, усвідомлюю, що нині для мене, як і для багатьох учасників тих подій, приміщення НСПУ — меморіальне. Воно причетне ще до однієї історичної дати. Ми її записали в перелік пам’ятних дат, які відзначатимуться на державному рівні...

Павло Мовчан звернувся до НСПУ, щоб 30 вересня цього року на цьому історичному для нас будинку було відкрито меморіальну дошку. Ми, українці, формували нашу державу, формуємо її ідеологічні засади, і не випадково голова Товариства попросив керівництво НСПУ, щоб просвітняни зібралися на Головну раду після виборів саме тут.

— Чому сьогодні українське суспільство стривожене? — запитував і сам же відповідав Павло Мовчан. — Бо нам нав’язали постать, яку чотири роки рекламували в нашому медійному просторі. Нині в багатьох, відірвавшись від екранів телевізора, приходить прозріння і усвідомлення, що нам нав’язали образ, який, виявляється, не збігається з реальним. Один за одним піднімаються паростки конфліктних ситуацій, про які уже відверто говорять політичні аналітики й експерти.

Як наслідок — це може спричинитися до розпаду держави. Це — головна, стратегічна мета Путіна. Особливо чітко це можна було побачити на відзначенні 158-х роковин перепоховання нашого національного генія. До пам’ятника Тарасу Шевченку того дня не лягли квіти і вінки від нової влади, не вшанувала вона його в цей день і своєю присутністю. Отже, Шевченківський алгоритм, заданий нації, відкидається.

— Я не хочу, — сказав Мовчан, — щоб нас, українців, розшарпали, розтягнули різні партії. Мусимо пам’ятати, що “Просвіта” тридцять років тому дала дорогу наймасовішій політичній силі — Руху, іншим партіям і депутатам, які пройшли до Верховної Ради України і численних представницьких органів по всій Україні.

Заступник голови Товариства Георгій Філіпчук, перейшовши до розгляду другого питання — недавно ухваленого Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, також пов’язав його появу з далекими подіями 27—28 жовтня 1989 р. Тоді, під тиском справді української національної еліти, відбулася радикальна конституційна зміна щодо статусу державності української мови. Наступного дня ми отримали Закон УРСР “Про мови в Українській РСР”. Цей закон діяв практично до 2012 року, поки не прийшов новий руйнівник, може, найзліший, найзакритіший, найпідступніший і найнебезпечніший у фор-

Такий формат питань, які розглядалися на сесії Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Прикметно, що того дня, 24 травня, засідання просвітняни проводили не в приміщенні Товариства, а в Будинку Національної спілки письменників України, на Банковій. І на те були вагомі причини.

мі Закону Ківалова-Колесніченка. Він практично нищив усе те українське, що ще вдалося впродовж кількох сотень років зберегти в Україні.

— Але зараз в Україні, — сказав Георгій Філіпчук, — нові політичні, правові і, як б сказав, психоментальні реалії. Як нам у цій ситуації діяти? Я переконував наших співвітчизників, що наш підступний ворог з ухваленням Закону ще не подоланий — він у форсованому і наростаючому процесі зросійщення української нації, який попри все активно відбувається зараз. Тож нам не треба кричати ура!

Розвиваючи свою думку, густо підсилену неспростовними аргументами, Філіпчук нагадав про 10 статтю Конституції. Ми маємо 3-ю статтю шойно ухваленого Закону, де чітко йдеться про захист, розвиток, зміцнення, вивчення і збереження українства всього світу. Якщо нас 65 млн, як зазначають у всіх дослідженнях, то наша держава Україна, насамперед влада, мусить працювати з усіма 65 мільйонами українців — від Тирасполя до Буенос-Айреса.

Георгій Філіпчук навів ще один приклад зв’язку стану української мови і загрозливого стану нашої національної безпеки. Ці соціологічні дослідження нині є у відкритому доступі.

— 96% нашої молоді, — зауважив він, — ідентифікують себе як українці. Але далі статистика свідчить: діти (учні, студенти, працююча молодь), які спілкуються українською, становлять лише 31%! Ця статистика гірша за ту мовну шизофренію, двоїстість, гірша ложкінських проєктів на кшталт “Четвертої республіки”, гірша медведчуківських лозунгів 2014-го — “Єдина країна — Єдина країна”. Сьогодні російськомовна ідентичність перемагає рідну мову в Чернігові. Водночас і “Нова українська школа” не витримує жодної критики. А там лежать головні цінності, які ми втрачаємо.

Учасники Головної ради розглянули також низку питань, пов’язаних зі змі-

нами в Статуті організації, яких вимагає Мін’юст у зв’язку з ухваленням Закону про громадські об’єднання. Роз’яснення давав юрист-просвітнянин Іван Шмигельський. Але оскільки Секретаріат Товариства за рік роботи так і не спромігся належним чином його підготувати разом з обраною Статутною комісією, насамперед щодо відокремлених підрозділів, то остаточне рішення щодо нової редакції Статуту буде відправлено на доопрацювання і узгодження з рештою обласних об’єднань. Цю позицію чітко озвучив голова Львівського обласного об’єднання Ярослав Пітко.

Головна рада заслухала доповідь професора Івана Ющука як одного з членів Координаційної ради з питань мовної політики при Міністерстві культури України. Вона стосувалася стану і перспектив роботи над реалізацією ухваленного закону про українську державну мову. Його висновок: програму розвитку української мови, як і розробку самого Закону на рівні Міністерства весь час не виправдано гальмували.

Сесія Головної ради вшанувала хвилиною мовчання пам’ять своїх двох членів, Івана Драча і Яреми Гояна, які відійшли у вічність.

Одноставно було ухвалено рішення про кооптацію до Головної ради нових членів: Василя Куйбіду, Володимира Носа, Василя Костицького.

Насамкінець підтримали пропозицію голови Товариства “Просвіта” про нагородження просвітнянською премією ім. Бориса Грінченка діячів, які доклали найбільше зусиль, щоб багатостраждальний Закон України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” наразі побачив світ. Це спікер парламенту Андрій Парубій, голова Комітету ВРУ з питань культури і духовності Микола Княжицький і доктор юридичних наук, один із авторів Закону, який розробив його концепцію і структуру, Володимир Василенко.

Україна і Полтавщина вшанували Симона Петлюру з нагоди його 140-річчя

Олег ПУСТОВГАР,

перший заступник голови Полтавського ОО ВУТ “Просвіта”

Концерт і презентація мистецького проєкту “Пісні Української революції 1917—21 рр.”, мурал у Києві, просвітницький тур для туристів і громадськості, відновлення меморіальної дошки на фасаді аграрної академії, історичні вечори і презентації книг, відновлення наукових “Петлюрівських читань” — так масштабно і різнопланово відзначили 140-річчя з дня народження державного та громадсько-політичного діяча, журналіста, літературного і театрального оглядача, уродженця Полтави, Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри. Заходи відбулися у рамках виконання розпорядження голови ОДА, яке два роки тому розробила і подала до облдержадміністрації “Просвіта”, зокрема автор цих рядків.

Закінчення на стор. 4

НА ГОРІ ЧЕРНЕЧІЙ У КАНЕВІ

3

ЛЮДИНА-ЛЕГЕНДА З ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

6

ЧЕРНІВЧАНИ ВІДФЕСТИВАЛИЛИ

16

За українську Україну!

— Я запитую: що з нами зробили? Я не бачу жодного телеканалу, який би транслював такі заходи, який би розповідав про значення імені Шевченка, — сказав, відкриваючи захід, голова ВУТ “Просвіта”, лауреат Шевченківської премії Павло Мовчан. — Останні півроку ми спостерігали неймовірну активність Петра Порошенка. Його діяльність була україноцентристською. Але там не було найважливішого — духу Шевченка. Дух Шевченка — це дух спротиву всьому тому, що є небезпечною для України. Ми виставили війська на нашому зовнішньому кордоні з одвічним ворогом — Росією, але де ті захисні лінії, які боронять нас в інформаційній сфері? Де цитування Шевченка?

Свого часу Дмитро Васильович Павличко традиційно проводив тут мітинги. А потім передав цю естафету мені. І ось вже 20 років “Просвіта” збирається саме тут, а разом з нами Спілка письменників, усі небайдужі. Ще торік тут була величезна кількість людей. Що сталося, уже всі щасливі, уже всі радісні?

Шановні! Ви будителі, бо ви зібралися тут не для формальностей. Ви сьогодні зібралися для активації слова. Активність і енергетичне наповнення слова Шевченка вкрай необхідні. Ми ще не розуміємо, що зараз може статися те, від чого нас застерігав Тарас Григорович у поезії “Степи мої запродані...” Оце те, що може статися, — заберуть землю, зроблять її товаром.

За нашої спиною національний щит. Він єдиний нас будить і будитиме. І тому я хотів би, щоб наші урочистості з нагоди проведення в Києві свята “В сім’ї вольній, новій” нагадали, що сім’я вольна, нова може бути тільки з Шевченком, тільки з його духом, тільки з його вогненною енергією ненависті до ворогів.

Дозвольте виконати те, що традиційно робить громадський комітет, який є альтернативою чинній казенній структурі — комітету Національної премії України ім. Т. Шевченка. Ми створили громадський комітет з відзначення Народною премією ім. Т. Шевченка. Сьогодні буде нагороджено два нових лауреати.

Микола Тимошик — людина, яка зробила надзвичайно багато. Я його вже називаю академіком, ректором Інституту Огієнка. Це людина, яка наповнила весь наш інформаційний простір іменем Івана Огієнка. Людина, що зробила колосальну працю, яку було висунуто на Національну премію ім. Т. Шевченка. Це двотомник “Село”.

Диплом лауреата Народної премії Т. Шевченка присуджується Миколі Степановичу за вагомий внесок у розвиток української культури, відродження історичної пам’яті, формування національної свідомості, утвердження української мови.

Другий лауреат — видатна мисткиня, людина, яка зробила неймовірні речі, Марина Соченко. Під час вогненної епопеї на Майдані гідності художниця створила цілу галерею образів тих людей, які не будуть забуті завдяки і її творчості. Також вона створила цілу галерею портретів воїнів АТО, яких малює безпосередньо на передовій.

— Мене до глибини душі зрушили і стривожили слова Павла Мовчана про нашу святыню — університет, — зізнався Микола Тимошик. — Я студент і випус-

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка, НСПУ, політичні партії та громадські організації патріотичного спрямування відзначили 158-му річницю перепоховання Тараса Григоровича Шевченка. Захід відбувся біля пам’ятника Кобзарю навпроти столичного університету, що носить ім’я великого українського поета.

ник цього університету. У сімдесяти роки факультет журналістики містився у жовтому корпусі університету. І наш декан напередодні 22 травня просив, щоб ми цього дня не йшли до червоного корпусу біля пам’ятника Т. Шевченку. Аби клали квіти до підніжжя Тараса 23 або 25 травня, але тільки не 22-го. Він тільки хотів

Цьогорічні лауреати Народної Шевченківської премії Микола Тимошик і Марина Соченко

по-людськи пояснити, чому не йти. А ми йшли. І мені боляче, що сьогодні в університеті лише ім’я Шевченка, а духу його там немає.

Для мене премія громадського комітету надзвичайно втішна і хвилююча. Низький уклін великому Кобзареві, полум’яна муза якого ще зі шкільних років запалила любов до колиски української нації — села. Того села, яке з потужного націєтворчого чинника справжнього невідступного українства перетворилося сьогодні за потурання влади на вмираючого колоса, де ледве жевріє духовне і культурне життя. Саме про таке наше українське село, духовно і фізично знекровлене, про тих, хто його зрадив і продовжує нахабно визискувати. Хто вже сьогодні потирає руки від можливих баривів з продажу нашої землі-годувальниці.

Низький уклін моїм пращурам давнього хліборобського роду, усім репресованим, знеславленим, убієнним, замученим голодоморами, не відмоленим, не пізнаним, достойно не поцінованим.

Життєві долі цих людей з великими труднощами упродовж п’яти років роботи над своїм двотомником “Село” доводилося виривати з рук бездушних чиновників, у архівах різного підпорядкування. Ці наші так звані місцеві архіви через небажання влади відкривати дослідникам

правду про нашу національну історію заслуговують недоброго імені концентраційних таборів української правди.

Низький уклін і вдячність “Просвіті” — Всеукраїнському товариству правдивих, чесних, високопатріотичних і високоосвічених мрійників, безкомпромісних борців за українську Україну. Ось уже впродовж півтора століття це товариство було і залишається чи не єдиним громадським об’єднанням, українською партією, яка ніколи і ні за яких обставин не зраджувала ідеалів нашого національного пророка — Тараса Григоровича Шевченка. Читаймо надсучасного нині Шевченка, сповідуймо його ідеали і українську Україну.

— Маю велику честь отримати велику нагороду на цьому святому місці біля пам’ятника нашому національному пророку і генію, — підкреслила Марина Соченко. — Хочу згадати мого вчителя, видатного українського художника Віктора Зарецького, який ще у 80-ті роки мені сказав: “Будеш працювати на Україну — будеш потрібна”. Ці слова мені тоді дуже запали в душу і я ніколи їм не зраджувала.

За останні п’ять років я зробила більше тридцяти виставок, присвячених нашим героям-майданівцям, які жертвували життям і здоров’ям, боролися за визво-

лення України. Ходила у шпиталі, малювала їхні портрети. Час від часу ми виїжджаємо на фронт від ВУТ “Просвіта” і Центру морально-психологічного забезпечення ЗСУ, де я пишу портрети наших захисників. Солдати дуже радіють, коли до них приїжджають просвітяни. Для них це і пошана, і реабілітація, і увага, якої вони так потребують.

Зараз на Аскольдовій могилі Марина Соченко розписує військову каплицю, яка присвячена всім героям, полеглим за Україну від часів Київської Русі, доби козацтва, часів УНР і ОУН-УПА до Майдану і подій російсько-української війни.

Багаторічний в’язень брєжнєвських таборів Василь Овсієнко представив увазі присутніх “Кобзар” Тараса Шевченка 1982 року видання, який йому дістався від Юрія Литвина, що загинув на Ура-

лі 1984 року. Вони не сиділи в одній камері, але передати “Кобзар” саме Василеві вирішили співакмерники Юрія, серед яких були естонці, литовці і вірмени. З цього “Кобзаря” В. Овсієнко зачитав вірш “Осія. Глава XIV. Подражаніє”.

Про те, як вшановують Кобзаря на Січеславщині, розповіла письменниця Леся Степовичка. Лауреат Шевченківської премії Василь Нечепач виконав думу, присвячену Тарасу. Пророче Шевченкове слово звучало з уст українських школярів. А голова політичної партії “Патріот” Микола Голомша назвав творчість Тараса Григоровича тим джерелом енергії і насаги, що надишає на творення держави, заснованої на українських цінностях, закликає усіх присутніх жити за заповітами Шевченка.

Власн. інф.

Закінчення. Початок на стор. 1

Полтава в житті Петлюри

Відбувся інформаційно-просвітницький тур, приурочений до знаменної дати. Журналісти, науковці, громадські діячі відвідали 5 локацій, безпосередньо пов'язаних із життям видатного полтавця. На кожній розміщені відповідні QR-коди. Екскурсовод, старший науковий співробітник Полтавського краєзнавчого музею Наталія Кузьменко, розповідає:

— Інформації про Петлюру чимало, але для цього треба зайти в бібліотеку або поклацати кнопочками на комп'ютері. Сучасній молоді потрібне щось швидше, і тут у пригоді стануть QR-коди. Їх можуть використовувати вчителі — привести дітей або дати домашнє завдання, влаштувати квест. Можна не замовляти екскурсовода, а самим зробити екскурсію.

Найперше учасники туру відвідали місце, де була садиба Петлюри на колишній вул. Загородній, поклали квіти до пам'ятної дошки.

— Це був одноповерховий 3-кімнатний будиночок, зроблений з дерева та обкладений цеглою. Садиба мала вигляд, як і більшість будівель у Полтаві. Також були господарські споруди, сарай, колодязь. Саме тут проживали Василь та Ольга Петлюри та їхні 9 дітей — 4 сини і 5 дочок. Після арешту родини будинок стояв пустою, під час Другої світової теж уцілів, зруйнований був аж 1960 року.

Людмила Олійник, координатор всеукраїнського координаційного бюро ЮНЕСКО “Освіта дорослих в Україні”, представниця української діаспори в Аргентині, разом із сином Ярославом приєдналися до туру, дізнавшись про нього в інтернеті.

— Наша родина ліквідаторів виїхала в Аргентину після аварії на ЧАЕС. Варто сказати, що портрет Петлюри висить в українському православному храмі в Буенос-Айресі, поряд із портретами церковних ієрархів. Громада дуже шанує цю постать, — зазначила вона.

Далі переїхали до Аграрно-економічного коледжу (колишнього духовного училища) Полтавської державної аграрної академії по вул. Сковороди, 18, де переглянули коротку виставу у виконанні акторів Полтавського театру ім. Гоголя. Оглянули відновлену меморіальну дошку (попередню, встановлену 2006 року, півтора року тому розтрощили рускоміровські вандалі — авт.) Симону Петлюрі на фасаді Полтавської державної аграрної академії (колишньої духовної семінарії, де він навчався). На жаль, міська влада попри численні звернення громадськості й Українського інституту національної пам'яті (УІНП) саботувала ювілей і не провела урочистості з нагоди відновлення дошки.

Третя локація — будинок, де жила молодша сестра Симона, Маріана, яка вийшла заміж за Івана Скрипника, відомий як хата-музей патріарха Мстислава (Скрипника), що потребує термінової реконструкції.

Завершальний етап — відвідини Полтавського краєзнавчого музею ім. В. Кричевського, де учасники ознайомилися з експозицією, присвяченою С. Петлюрі та загалом періоду Української революції 1917—1921 рр. Представники УІНП Івана Кобелева та Павло Подобед презентували музею диск “Пісні революції” у виконанні гурту “Хорей Козацька”. Матеріали читань видадуть окремим збірником.

“Хорей Козацька” на ювілей

У приміщенні Полтавського музичного училища ім. Миколи Лисенка музиканти презентували полтавцям музичний альбом “Пісні Української революції” — спільний проект УІНП, народного артиста Тараса Компаніченка та гурту “Хорей Козацька”.

— Ми складаємо пошану Петлюрі як одному з творців української держави. Шлях до заможної процвітаючої держави можливий лише у власній, національній державі. Коли зрозуміють, що цінності — це не айфон чи посада, а українська держава, тоді вона стане міцною, — зазначив кандидат історичних наук Павло Подобед.

Голова Полтавського ОО ВУТ “Просвіта” Микола Кульчинський згадував, як Тарас Компаніченко приїздив на перше по-

Україна і Полтавщина вшанували Симона Петлюру з нагоди його 140-річчя

Виступає Микола Кульчинський

шанування Петлюри ще 1990 року: “Люди з усіх кінців України їхали нас підтримати, ми біля пам'ятника Шевченку влаштували вшанування. Міліція забирала всіх підряд, і мене, депутата міської ради, теж. Ось протокол затримання, де згадується прізвище і Компаніченка. А ось протокол полтавської поліції 1904 року — те саме! Російська імперія просто поміняла машкару. Бо росіяни люблять українців недолугих, які не знають своєї мови і танцюють перед ними в шароварах. А таких українців, які готові взяти в руки зброю, — вони ненавидять”.

Пісні, що увійшли до альбому, пан Тарас відшукував у архівах упродовж 30 років.

— Усі ці твори активно співали на великих і малих сценах України у 1917—21 роках. Їх співали на воєнних позиціях, на шиківаній військ; їх співали кобзарі, артисти-бандуристи, оперні співаки, просвітнянські, військові, студентські хори, Українська Республіканська Капела та Український Національний Хор. Багато творів були забуті і не звучали в Україні майже століття, — розповів Компаніченко.

Полтавці почули “кубанську версію” “Ще не вмерла України” (“Народний гімн”), адже її співали раніше, часто не знаючи музики М. Вербицького, “Запорозький марш” Миколи Лисенка, який багато з нас чули, але без тексту, та чимало інших емоційно потужних речей. Також уперше у Полтаві прозвучала “Пісня про Петлюру”, яка була написана 100 років тому.

Полтавська Петлюріана: Дев'яті Петлюрівські читання

Таку назву мала наукова конференція, співорганізаторами якої були Департамент культури і туризму Полтавської облдержадміністрації, Полтавське ОО ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Державний архів Полтавської області та Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського.

Відкрилися і завершувалися читання піснями часів визвольних змагань у виконанні кобзаря Івана Новобранця. Учасників наукового форуму привітав голова Полтавської “Просвіти” Микола Кульчинський. За його словами, Петлюрівські чи-

тання були започатковані ще 1992 року як наукова конференція, яка стала історико-просвітницьким майданчиком для багатьох не лише полтавських, а й столичних науковців, також істориків української діаспори США та Канади. Останні читання відбулися 2010 року.

Присутніх привітала завідувач кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Людмила Бабенко.

— Дякую “Просвіті” за титанічну працю останніх двох десятиліть у справі донесення історичної правди про Петлюру. Важливо, що ця праця базується на науковому підході”, — зазначила вона.

Доповіді виголошували історик Тарас Пустовіт та професор Василь Стрілець, заступлений винахідник України, викладач Полтавської аграрної академії Віктор Самородов, науковий співробітник краєзнавчого музею Наталія Кузьменко та ін. Автори та доповідачі Дев'ятих Петлюрівських читань у своїх дослідженнях спростовували численні міфи і стереотипи, пов'язані з іменем Головного Отамана військ Української Народної Республіки та подіями Української революції 1917—1921 рр., і намагалися донести сучасникам та майбутнім поколінням правдиві свідчення про нашого земляка й ту буремну епоху.

Злеті та падіння головного отамана

Історичний вечір для полтавських школярів з такою назвою провели працівники Полтавської обласної бібліотеки імені І. П. Котляревського.

Микола Кульчинський зазначив, що дата народження Петлюри є символічною для України, бо цього дня перевезли прах Тараса Шевченка з Російської імперії:

— Симон Петлюра очолює збройну боротьбу українців проти російських загарбників, як і заповідав Шевченко. Це дуже непрості, символічні речі. Наше товариство щороку проводить наукові петлюрівські читання, тобто вивчає епоху цієї особистості. Розвінчуємо міфи загарбників про цю людину, видаємо книги про нього. Власне, тому я тут.

Ушанування Петлюри у столиці

Біля меморіального барельєфа на вулиці Петлюри відбувся урочистий мітинг. У ньому взяли участь ветеран російсько-української війни, кавалер Ордена “За мужність” III ступеня, заступник міністра у справах ветеранів України Олександр Терещенко, Голова УІНП Володимир В'ятрович, ветеран російсько-української війни, співробітник

УІНП Роман Кулик, а також курсанти Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, ліцеїсти й військовий оркестр Київського військового ліцею імені Івана Богуна. Активісти військово-історичного клубу “Повстанець” в одностроях доби УНР пронесли до барельєфа Петлюри Державний прапор України та прапор 3-ї Залізної дивізії. Останній стяг спеціально для заходу надав Центр історії Вінниці.

— Петлюра став одним із перших лідерів Української Народної Республіки, якого знищили Москва. Після нього вбили Євгена Коновальця, Степана Бандеру та інших. Таким чином Москва намагалася обезголовити український визвольний рух, який був найбільшою загрозою для розбудови її імперії. Петлюра був сильним лідером у дуже важкі часи. Він став одним з керівників Української народної республіки в критичний час. Він ухвалював складні рішення, звичайно, припускався помилок, але навіть після цього не боявся продовжувати боротьбу. Він продовжив її навіть після поразки української революції 1917—1921 років. Через це і став одним із символів цієї революції, одним із символів незламності українського духу. І через це його ім'ям Москва називала усіх, хто боровся за незалежність України. Ціле покоління борців за незалежність вони нарекли петлюрівцями, які стали наступниками невинних Москві мазепинців, та попередниками бандерівців, яких досі бояться в Кремлі, — зазначив Володимир В'ятрович.

— Такі люди, як Симон Петлюра, викликали величезний страх у радянських ідеологів, і тому вони робили все, аби знищити будь-яку згадку про нього в нашій пам'яті, відправити його в небуття. Але я щасливий, що живу в цей буремний час, коли ми крок за кроком повертаємо нашу історію. Нас уже не збити з цього шляху і я впевнений — ми переможемо, — підкреслив Олександр Терещенко.

Учасники мітингу поклали квіти до барельєфа Симонові Петлюрі. Курсанти Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут та ліцеїсти Київського військового ліцею імені Івана Богуна віддали герою військові почесні.

У Солом'янському районі Києва відкрили стінопис із зображенням Петлюри. Виконала мурал творча група “Kailas-V” аерозольними фарбами. На його створення пішло понад 370 балонів та 5 днів. Автор — Андрій Пальваль. Дизайн проекту — Роман Партола. В основі стінопису — картина українського художника Артура Орленова. Мурал виконано з ініціативи Благодійного Фонду Андрія Андреева.

На IX Міжнародному фестивалі “Книжковий Арсенал” презентували книгу Тіни Пересунько “Культурна дипломатія Симона Петлюри: “Щедрик” проти “руського мира”. Місія капели Олександра Кошиця (1919—1924)”. “Українці — нація марафонців. Історія нашого державотворення сягає тисячоліть. Україна назавжди.” — сказала голова Комітету Верховної Ради у закордонних справах Ганна Гопко і висловила вдячність авторці, видавництву, присутнім на заході науковцям за внесок у відкриття неоціненної спадщини. “Декомунізація, відкриття архівів СБУ, культурне і духовне відродження нації — це ті здобутки Революції Гідності, які ми зобов'язані зберегти і примножити”, — додала вона. У книзі оприлюднюється унікальна хроніка тріумфального турне Української Республіканської Капели під орудою диригента Олександра Кошиця у країнах Західної Європи, Північної та Південної Америки у 1919—1924 роках. Гастролі Капели як представницької державної інституції Української Народної Республіки, ініційовано Головою Директорії і Головним Отаманом військ УНР Симоном Петлюрою з метою протидії російській пропаганді та промоції української незалежності в Європі. Саме завдяки цим гастролям світ уперше почув “Щедрика” Миколи Леонтовича.

Олег ПУСТОВГАР

Лілія СЛЕДЗІНСЬКА,
голова Кременецького РО ВУТ
“Просвіта” імені Тараса Шевченка

Пісня і праця — великі дві сили...
Іван Франко

...Далекий 1961 рік. Бельгійське місто Неплезіті. III Міжнародний європейський конкурс виконавців естрадної пісні, який тоді називався “За чашу Європи”, що згодом переріс у Євробачення.

Перемога на ньому українця Володимира Луціва принесла славу Тіно Вальді (сценічне ім'я співака). Нелегкою була вона — в бельгійському місті над морем змагалися сотні кращих виконавців з різних країн світу. Володимир Луців входив до англійської команди естрадних співаків з п'яти осіб. Упродовж тижня кожен учасник конкурсу виконував по кілька популярних пісень.

Серед сотень співаків Тіно Вальді набрав найбільшу кількість балів. Переможцем III Міжнародного конкурсу став українець, уродженець Івано-Франківської області, на той час і до сьогодні — громадянин Великої Британії маестро Володимир Луців.

Був такий час, коли співака-українця намагалися представляти як російського, підбравши йому ось таке ім'я: “Владімір Луців із Москви”.

Національна душа українця і його патріотичне почуття заперестували. Володимир Луців відмовився від такої ласки, це дорого коштувало маестро, але честь українця була йому понад усе.

Минули десятиліття, і Володимир Луців заспівав у столиці незалежної України під своїм рідним іменем, виконавши улюблену думу “На смерть козака-бандуриста”. Це сталося 2000 року під час гастролей Голландського хору української пісні імені Миколи Лисенка.

Народився Володимир Луців 5 червня 1929 р. в місті Надвірна

Людина-Легенда

5 червня виповнюється 90 років Володимиру Луціву — співаку-бандуристу світової слави, публіцисту, громадському діячу, патріоту рідного краю, меценату, почесному громадянину м. Надвірна Івано-Франківської області, Великому Українцю.

Сьогодні надто популярним у світі став пісенний конкурс “Євробачення”. Але не всі в Україні знають, що маестро Володимир Луців був першим українцем — переможцем цього дійства.

на Станіславщині (сьогодні Івано-Франківська область) у родині Гавриїла Луціва — заможного купця.

Мама Юлія виспівала ніжну синову душу.

Сімейне щастя недовго тривало. Під час II Світової війни прийшли зі сходу “визволителі” і розігнали родину по світу. 14-річним Володимир опинився в Польщі, потім була Німеччина...

Важко працював на різних роботах, заробляючи на життя і майбутнє навчання. Доля подарувала зустріч зі знаменитим бандуристом Григорієм Назаренком, який організував капелу імені Миколи Леонтовича. Майстерне виконання Григорієм Назаренком українських народних дум настільки вплинуло на чут-

ливе серце юнака, що він вирішив свою майбутню долю — став бандуристом. У капелі ім. М. Леонтовича Володимир Луців був наймолодшим. Відтоді не розлучався з вірною і незрадливою подругою — бандурою.

1948 року Володимир Луців переїздить до Англії, там бере приватні уроки співу, виступає на концертах української діаспори, навчається в Лондонському музичному коледжі Святої Трійці. Щоб удосконалити майстерність співу, їде до Італії, вступає до консерваторії. А далі — поїздки, гастролі по всьому світу. І скрізь слава, визнання.

Нагороди — їх не перелічити! І тільки успіхи на всіх великих сценах Англії, США, Канади, Австралії, Німеччини, Італії, Гол-

Володимир ЛУЦІВ,
Лондон

На стіні сцени присутні могли бачити пейзаж міста Кременця, і на його тлі ініціатор цього концерту — отаман, співак, музикант, громадський діяч Левко Тимошук, виступив зі словом про місто Кременець, за що одержав рясні оплески. За тим був виступ Катедрального хору Української Автокефальної Православної Церкви в Лондоні під вмілим керівництвом Івана Біланюка. Хор виконав “Бог Предвічний”, “Реве та стогне Дніпр широкий...”, “Туман яром...”, “Як крикнули сірі гуси...” і стрілецьку пісню “Ой видно село...”.

Відомий гітарист Олег Романів подарував у щирому та майстерному виконанні дві свої авторські пісні. Перша — на слова Богдана Лепкого, другу присвятив героям Крут.

Можливо, уперше присутні почули вірш визначного польського поета Юліуша Словацького, уродженця Кременця: польською мовою виголосив Володимир Луців, а пані Дарія Скляр — українською у перекладі Дмитра Павличка.

На сцені два голоси, дві гітари, дві прекрасні та майстерно виконані пісні — “Два кольори” та повстанська “Дівчино-голубко”. А виконали їх Левко Тимошук та Олег Романів. Левко Тимошук роз-

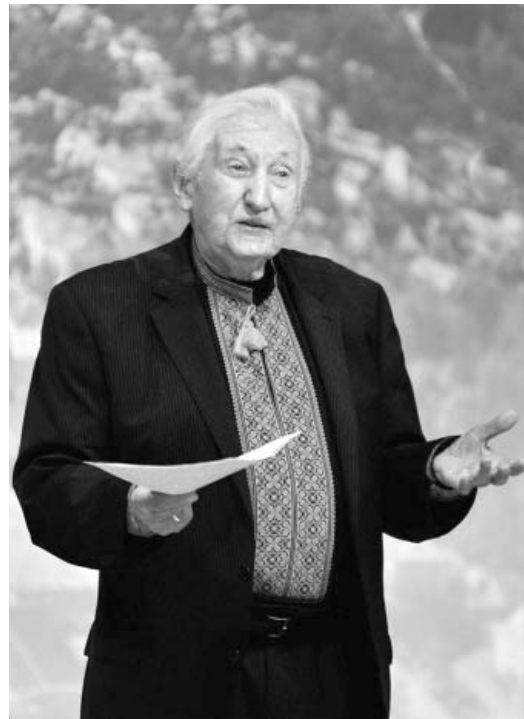
Рідкісний благодійний концерт

10 лютого 2019 року у Лондоні, у залі Відділу Союзу Українців у Великій Британії відбувся саме такий концерт. Чому рідкісний? Бо чи не вперше за всі пововенні роки відбуто таку подію в підтримку Кременецької “Просвіти” для будівництва Народного Дому. Зовсім можливо, що це також перший під сучасну пору такий проект в Україні. А чому “Просвіти”? Бо це такий магніт, що за останні 150 років був і є об’єднуючою платформою, читальнею, сценою, яка зорганізувала тисячі бібліотек, створила тисячі хорів, танцювальних та драматичних ансамблів, у цей спосіб допомогла багатьом поколінням українців зберегти українську культуру і цим супротивитися усяким процесам асиміляції. “Просвіта” об’єднувала і об’єднує маси українців довкруги ідеї спільної жертвної праці у користь українського народу. Так як різні покоління в Україні об’єднані “Просвітою”, так у Лондоні, на чужині, згуртувалися різні покоління, щоб узяти участь у програмі цього рідкісного благодійного концерту.

повів про козацький бій у Кременці і зробив авдиторії несподіванку, висвітливши на екрані запис думи “На смерть козака-бандуриста”, яку я виконав у Львівському оперному театрі 1990 року. Тоді з довшим словом про визначного українського художника-графіста Ростислава Глуква, уродженця Кременця, та голову Кременець-

кої “Просвіти” пані Лілію Следзінську довелося виступити мені і коротко пояснити моє знайомство з ними і їхнім пов’язанням із благодійним концертом.

Отже, мій доволітній і близький приятель, світлої пам’яті Ростислав Глуква у свої останні роки перейшов різні хвороби і просив мене, щоб його худож-

ландії, Австрії, Франції, Швейцарії, Швеції.

Маестро всюди заявляв, що він українець, обов’язково виконував кілька українських народних пісень, супроводжуючи їх грою на бандурі. Його одягом на сцені був старовинний український стрій.

“Я — українець! Я нестиму людям українську культуру, щоб Україна була знана в усьому світі”, — життєве кредо маестро Володимира Луціва.

На запрошення Кременецького РО ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка подружжя Луцівих відвідало Кременець кілька разів. У спілкуванні з паном Володимиром і його дружиною Лесею мимоволі в пам’яті постає Тютюнницьке “Є вічна загадка любові”. Це вона, Леся, юною дівчинкою подарувала Володимирі під час його виступу у Франції букетик синіх квітів. Одружились і поринули у дивний світ кохання. Слухавши запис їхнього дуету — ніжний тенор і мецо-сопрано — і радієш безмежному щастю

двох навечно закоханих людей.

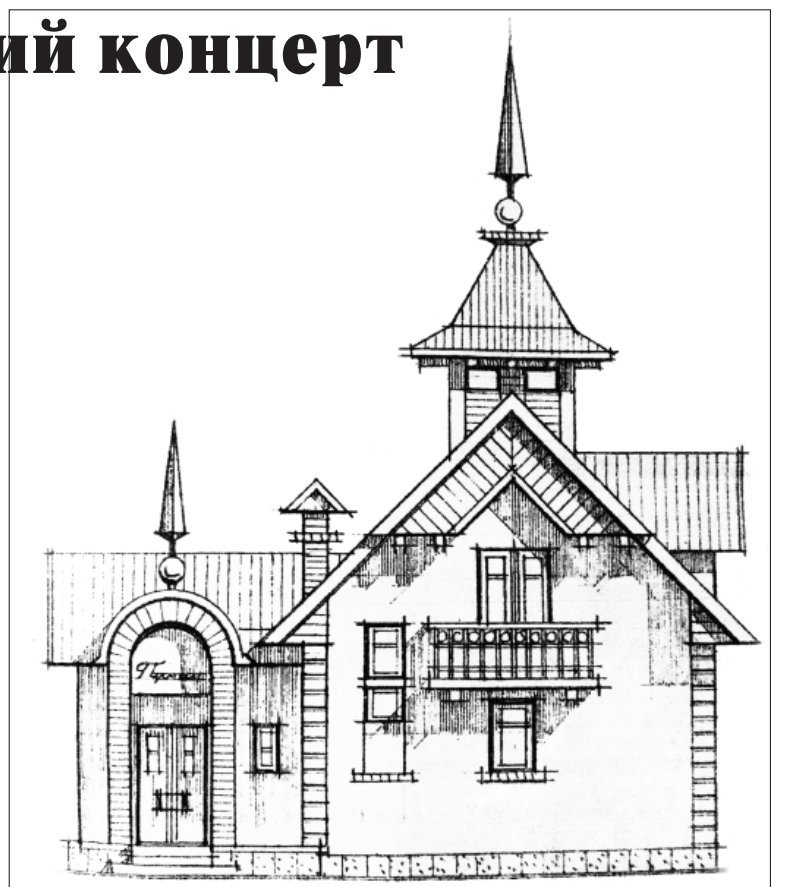
Кременець зазвичай маестру Володимиру Луціву тим, що його волею, через його зусилля, його коштами шедеври мистецької спадщини відомого в світі художника та іконописця, нашого крайнина Ростислава Глуква повернулись в Україну і зайняли почесне місце тут, де виростав, де навчався майстер дивних полотен. У Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка постійно діє музей-кімната, в якій розміщено 22 картини художника; вони різного ха-

рактеру, техніки, сюжету і років. Це “Перці” — натюрморт, “Іспанська вулиця”, “Французький пейзаж”, “Англійський пейзаж”, “Французька церква”, “Смерть козака в степу”, “Лірник”, “Кукурудза із сонцем”, “Вазон із квітами” тощо.

Час від часу у тій світлиці звучить у магнітофонному записі голос маестро в музичному супроводі його гри на бандурі.

Митець, громадський діяч і просто Людина з великої літери, яка увесь свій талант, організаторські здібності віддає на вівтар рідного народу, неньки-України, — таким є Володимир Луців.

Ще 1951 року відомий композитор, оперний співак з міста Долина, що на Івано-Франківщині, Мирослав Антонович організував далеко від України Голландський хор, в якому всі 40 виконавців животрепетної музики — української народної пісні, — є голландцями. 40 років Мирослав Антонович керував хором, у хорі співав і наш маестро Володимир Луців.

ня спадщина опинилася в його родинному місті. Залишив мені понад 20 своїх картин та графічні роботи. Я все передав. Тепер ці картини постійно виставлені у великій конференційній залі

гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка у Кременці. Крім картин, виставлено обгортки платівок з піснями різних ансамблів, включно із моїми. За це щира подяка достойному

“40 років діяльності мене пов’язують з цим хором. Спочатку я виступав з ним як співак. Останні роки ми підтримуємо тісні стосунки. Чому голландці співають українською? Я так скажу: якщо можна захоплюватися італійським ренесансом чи китайською порцеляною, то чому не можна захоплюватися прекрасним українським мелосом? Свого часу його чарівність відкрив для голландців Антонович, і з тієї пори вони докладають зусиль, щоб поширювати українську культуру в європейському мистецькому середовищі. Хористи не говорять українською, та розуміють, про що співають... Бачте, сила музики така, що й чужоземці прониклися духом нашої пісні і стали її амбасадорами на теренах Європи. Уявіть собі: вже багато років вони роблять це власним коштом, шиють костюми, фінансують гастролі, оплачують послуги диригента...” — пише Володимир Луців.

Цей колектив здобув міжнародну славу. Кілька разів виступав в Україні. Співаки знаменитого хору відвідали рідне місто Мирослава Антоновича — Долину, а також Львів, Вінницю, Черкаси, Кривий Ріг, Донецьк, 2000 року — Київ. На знак щирої любові до України і української пісні всі концерти були безкоштовними.

Поїздки Голландського хору організовував наш Володимир Луців. “Я живу в Лондоні, але серце моє в Україні”, — писав він.

Так воно і є. Україна дала йому життя, а Велика Британія прийняла українця, як рідного сина, і він їй безмежно вдячний за це.

1989 року маестро Луців зустрічався в Римі з Павлом Мовчаном, Іваном Дзюбою, Ліною Костенко та іншими відомими світові українцями...

2001 року Володимир Луців перевіз до міста Надвірна Івано-Франківської області всю свою творчу спадщину. В меморіальному будинку Музею Надвірнянщини, неподалік від місця, де

стояла колись хата купця Гавриїла Луціва, розміщено всі цінності маестро Володимира: дві його бандури, нагороди, золоті й срібні медалі за успішні виступи та громадську діяльність, сценічний одяг, сувеніри, картини видатних художників та скульптури, аудіо- і відеозаписи, понад 150 платівок з унікальними музичними творами у власному виконанні та у виконанні найкращих українських хорових колективів світу з його участю; цілий архів нот українських та зарубіжних творів світової класики; надзвичайно цінну бібліотеку, епістолярну спадщину тощо... Фонд налічує 3000 музейних одиниць. А щороку, приїжджаючи в Україну, маестро Луців поповнює його новими книжками, документами, світлинами та експонатами.

У вітальному листі голова Державної служби контролю за переміщенням цінностей через державний кордон Олександр Федорук зазначив: “Прийміть вираз нашої високої шани, поваги, щирої подяки за Ваш безцінний дар Україні. Низький уклін Вам, шановний пане Володимире, за Ваш шляхетний вчинок, за Вашу любов до Вітчизни, за істинний патріотизм... Ім’я Ваше назавжди повертається в Україну”.

А в музеї Кременецького РО ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка цілий відділ присвячено двом побратимам — Володимирі Луціву та Ростиславу Глукі. Ми теж маємо чим гордитися!

З нагоди славного ювілею — 90-ліття від дня народження Великого Українця — маестро Володимира Луціва, просвітяни Кременеччини сердечно вітають його і вірять у те, що життєвий подвиг нашого побратима назавжди залишиться в серцях як зразок любові до рідного краю, невичерпного ентузіазму, безмежного бажання жити і працювати для України, бо “Пісня і праця — великі дві сили”...

Казимир ЯРЕМА,
член НСЖУ

Для Острівської ЗОШ І—ІІІ ст. цей навчальний рік був особливий. В історії школи відзначили три ювілеї: 170 років з часу будівництва і відкриття початкової школи, 55 років з часу будівництва та відкриття двоповерхового корпусу неповносередньої школи і 25 років з часу завершення будівництва і відкриття нової середньої ЗОШ І—ІІІ ст.

Про ці ювілеї школи згадували на святі Першого дзвоника, під час вечора зустрічі випускників школи, але спеціальних урочистостей не проводили. Може, для тих, хто тепер працює в школі, ці ювілеї не такі важливі, але для нас, хто будував цю нову середню школу, 25-річний її ювілей надзвичайний. Ми щасливі, що вклали енергію свого серця і розуму, працю рук у цю простору прекрасну будівлю, в якій навчаються, виховуються і відпочивають діти.

А будівництво нової Острівської ЗОШ І—ІІІ ст. велося у 1989—1993 роках у складний час: тоталітарна держава йшла до розпаду, а відновлена Незалежна Україна тільки починала ставати на ноги.

Нелегку ношу з будівництва нової Острівської школи взяла тоді на себе голова агрофірми “Поділля” Стефанія Антонівна Тислицька, яка посприяла позитивному рішення правління та зборів агрофірми “Поділля” і Тернопільського райвиконкому про будівництво школи у селі Острів за кошти агрофірми “Поділля” у червні 1987 р.

Агрофірма коштів не мала, і тодішня державна будівельна організація “Тернопільбуд” (директором якої в той час був Борис Андрійович Мороз, а безпосереднім виконавцем і відповідальним за будівництво Острівської шко-

Ювілеї Острівської школи

ли — тодішній директор “Промбуду” Василь Йосипович Лило), вела будівництво школи в борг, на картотеку. Щоб заохотити будівельників, Стефанія Антонівна виписувала їм за низькими цінами і давала як премії зерно, крупу, цукор, м’ясо та іншу сільськогосподарську продукцію. Вона залучала спеціалістів агрофірми до вирішення окремих питань з будівництва школи, безпосередньо їздила зі мною (автором статті) в “Терно-

пільгаз”, “Облпостачбуд” задля придбання обладнання до котельні, їдальні школи тощо.

Отож щоб висловити щирі подяку і повагу Стефанії Антонівні, я разом із просвітянами Едітою Мочевус і Анною Савкою недавно відвідали її вдома, дуже цікаво поспілкувалися. Вона нас радо і гостинно зустріла. Казимир Ярема подарував їй авторську книжку “Школа рідна Острівська”.

Нас вразила краса і багатство вишивок, які Стефанія

Антонівна власноруч зробила за останні роки відпочинку, світлини та нагороди, які вона отримала за сумлінну працю впродовж життя.

Також ми зустрілися з генеральним директором ТОВ “Тернопільбуд” Василем Йосиповичем Лилом, привітали його і весь колектив зі славним ювілеєм — 75-річчям з часу створення організації. Голова Тернопільського РО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка К. Ярема, який був ініціатором та організатором будівництва нової Острівської школи, подарував ТОВ “Тернопільбуд” свою книжку “Школа рідна Острівська”, висловив щирі вдячності В. Й. Лило та всім будівельникам за їхню жертвовну працю і збудовану школу.

Як тодішній директор школи, один із її будівничих, я щиро дякую тодішньому заступнику директора школи Дашко Б. С., вчителям Коляси Н. Б., Працінь О. Б., Дашко О. І., Дашко Н. Р., Яремі Л. М., Пелехатій О. В., Бакан І. Я., Федорончук Л. Г., Кострибі Г. Є., Юрійчин М. В., Дашко О. Г., Грицишину М. І., Копаніцькій Г. В., Кравченко М. М., Умриш О. Г., Бойчук С. І., які віддали всю свою відпустку — 48 днів та й усе літо 1993 року на завершення будівництва школи. Вони приби-

рали приміщення після будівельних робіт, фарбували вікна, двері, підлоги, лакували паркет, встановлювали меблі, стенди та обладнання. У завершенні будівельних робіт брали участь також батьки та учні 9—10-х класів.

Тож школу побудовано завдяки наполегливій і цілеспрямованій праці багатьох людей, для котрих цей 25-літній ювілей є важливим. А ті, хто тепер працює і навчається в цій школі, повинні про це знати й пам’ятати.

ректору, професору академії Афанасію Ломаковичу.

А під час моїх неодноразових відвідин міста я мав честь і приємність запізнати надзвичайну паню із гарним іменем Лілія Следзінська, повністю віддану ідеї праці для добра України. Вона і є головою “Просвіти” у Кременці. А у свою чергу я познайомив і Левка із панєю Лілією. Левко і його родина були так приємно вражені знайомством з нею, як і я і моя дружина Леся свого часу. Ось така історія...

Далі у програмі вечора Дарія Склярік із певною емоцією продекламувала вірш Ніни Казьмірук “Гімн Кременцю”. На сцені — усіма очікуваний струнний квартет під майстерним керівництвом професора Андрія Війтовича, до речі, уродженця Кременця, який є головним альтістом оркестри Королівського Оперного Театру у Великій Британії. Прекрасна музика Моцарта, Дворжака та інших західноєвропейських композиторів виповнила залу потоками чарівних мелодій. А на закінчення свого виступу квартет подарував усім присутнім незабутні звуки “Мелодії” Мирослава Скорика у надзвичайно талановитому виконанні. Браво за такий виступ! Не вперше проф. Андрій Війтович бере участь у благодійних акціях, які організовують українці

Британії. А минулої осені він залучив десятки своїх колег-музикантів і студентів для проведення благодійного концерту в Українській Греко-Католицькій церкві у Лондоні на підтримку двох харитативних організацій “Ukrainian Aid” і “Ukrainian Charity”. Кременчани мусять пишатися таким достойним земляком! Хор УАПЦ завершив програму вечора піснею “Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни”. Сердечна подяка усім присутнім за підтримку цього корисного проекту, а також спаси, Боже, усіх виконавців і учасників програми. Зроблена добра і приємна справа — зібрано і передано 1510 фунтів для Кременецької “Просвіти”. Треба вірити, що цю ініціативу підтримають українці інших міст та країн світу, а вельмишановній пані Лілії Следзінській та просвітянам Кременеччини бажаємо успішно здійснити цей важливий задум! Ця згадка-стаття про благодійний вечір і про Кременець була б не повністю сказана, якщо не згадати, що при академії виходить газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка “Замок”, яка впродовж років нагадувала і дальше це робить про св. п. Ростислава Глукі, про “Просвіту”, а мені дотепер присилають газету “Замок”, за що я щиро вдячний.

Слово миколаївської поетеси Ольги Славної

Інна БЕРЕЗА,
кандидат філологічних наук

Презентацією збірки “Хорами Прибузького краю” відзначила свій ювілей членкиня НСПУ, просвітянка міжрайонного осередку імені Миколи Аркаса Миколаївського товариства “Просвіта” Ольга Славна (Ольга Ярославівна Червякова). Дійство відбувалося у Центральній міській бібліотеці імені М. Л. Кропивницького м. Миколаєва. У творчому доробку письменниці 5 книжок для дітей та 3 збірки поезій, оповідань і драматичних творів для дорослих.

Провідні теми творчості — українська ідентифікація, пошанування класиків української літератури, оспівування краси рідного Прибужжя та інтимна лірика. Дослідники відзначають акценти Кобзарєвої музи у низці віршів поетеси. Зокрема у таких поезіях, як “Хто сказав, країна Вкраїна?” та “Поезіє, твої прощі крила...” Постаті Шевченка, річниця його перепоховання присвячено поезією “Наш геній”, де авторка акцентує сучасне звучання Кобзарєвих творів: “Що в “Кобзарі” відкрив якусь сторінку, і упізнаєш нинішнє життя”.

А у сьогоденні Ольга Славна озвучує також біль і смутку, що

викликають події останніх п’яти років — гібридна війна з Росією, захоплення агресором Криму.

Мотиви вболювання за сплюндровану Україну пронизують вірші “Сонет”, “Прости, Україно”, “Україно моя”, які прозвучали на творчому вечорі з уст авторки.

Особливе місце в останній збірці Ольги Славної належить інтимній та пейзажній ліриці. Немало віршів Ольги Славної стали піснями. Звучали пісні, створені композиторкою Наталею Круміленко. Їх виконували заслужений діяч культури України Олег Кедіс, провідна солістка МБВ Наталя Ковальова та ансамбль української народної пісні цієї ж установи. Пісню “Хорали пісен-

ного краю” (муз. Валерія Жевнера) виконував народний ансамбль “Візерунок” Тернівського будинку культури. А заслужений артист України Володимир Карпенчук — композитор пісень “Ти крізь далі...” та “Роки-кони” подарував гостей співом під акомпанемент гітари.

Приємним сюрпризом для багатьох було не лише сольне виконання ювіляркою своєї пісні “Не питай”, а й те, що вона написала музику і для цього твору, і для інших жартівливих пісень на її слова, які виконували вокальне тріо та самодіяльний співак Ігор Іванко. Привітати Ольгу Славну з ювілеєм також прийшли колеги з творчого колективу Миколаївського коледжу культури і мистецтв (кер. Людмила Раура), поетеси-просвітянки Людмила Щетиніна, Тетяна Свірська (члени міжрайонного осередку “Просвіти”) та російськомовний поет Аркадій Суров, директор обласної дитячої бібліотеки Тетяна Жайворонок. А на завершення виступили з привітаннями голова Миколаївської організації НСПУ Віра Марушак і відомий наш земляк — письменник Анатолій Качан, який від імені секретаріату НСПУ вручив ювілярці Почесну грамоту.

На перехрестях «Книжкового Арсеналу»

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Щодня на фестивалі відбувалися десятки презентацій, дискусій, лекцій, перформансів, круглих столів, виставок, показів фільмів. Представників ЗМІ захищали дискусія про літературу переживання “незагоєних ран” воєнних конфліктів. Цю дискусію присвятили виходу у світ книжки Артура Юркевича та Малхаза Джаджанідзе “Заборонена лоза” у видавництві “Темпора”. Основою книжки стали спогади про дитячі переживання Малхаза під час війни в Абхазії на початку 90-х років минулого століття.

— Поява в Україні літератури про сучасну Грузію — надзвичайно велика рідкість, — зазначила редактор книжки Юлія Олійник. — Ми б хотіли, щоб ця книжка сприймалася в контексті історії України і Грузії, сучасних українсько-грузинських відносин, сприяла розвиткові контактів між нашими народами. Переконана, що ця книжка, написана за реальними подіями, багато чого навчить українців.

— Дуже важливо для мене як для грузина, що вважає себе і українцем, що ця книжка вийшла у перекладі українською мовою, — зізнався колишній Генеральний консул Грузії в Україні, а нині волонтер Теймураз Нішніанідзе. — Сьогодні дуже мало літератури, яка б розповідала про реальні події, які відбуваються в Абхазії, а знати і розуміти історію дуже потрібно.

Ми, волонтери, докладаємо багато зусиль, щоб наші хлопці на фронті мали можливість читати книжки. Бо людина, яка багато читає, легше переносить психологічні травми. Займаюся проектом “Пересувна бібліотека для фронту”. Разом з друзями за два роки розвезли по всій лінії розмежування близько шести тисяч примірників книжок. Серед українських воїнів особливою популярні військова література, видання з історії України, що розповідають про визвольні змагання, а також класика і детективи.

Українці й грузини мають багато спільного. І це не тільки культура, релігія чи традиції. Маємо спільного ворога — Росію. Багато років тому Грузія пережила те, що Україна переживає зараз. Сьогодні відбуваються Мінські переговори, а на початку 90-х — Сочинські. Тоді Грузія виконала всі свої зобов’язання, а Росія — жодного. Саме це відбувається і зараз.

— Минуло 27 років з часу описаних подій, але вони залишаються надзвичайно актуальними, — зазначив Артур Юркевич. — Головний меседж книжки — свобода. Бути вільним завжди складно, свободу потрібно виборювати. Великою брехнею є дати початку і закінчення воєн. Для людини, яка пережила війну, вона не закінчується ніколи. Герою дивом вдалося вижити в цій страшній війні, але його частина ментально назавжди залишилася в Абхазії.

— Я людина, яка пережила все описане в книзі, — підкреслив Малхаз Джаджанідзе. — Насправді грузинсько-російська війна розпочалася не на початку 90-х років, а триває вже кілька століть.

У столиці відбувся IX Міжнародний фестиваль “Книжковий Арсенал”, який разом зі Львівським книжковим форумом є одним із головних книжкових свят країни.

На жаль, цю тему поки що мало висвітлено в грузинській літературі.

Резонанс викликала презентація нових видань Національного меморіального комплексу Героїв Небесної сотні — Музею Революції Гідності; розмова “Україна і українці в графічному дизайні УРСР і діаспори”; виставка-презентація дослідження “Українська дитяча ілюстрація від відлиги до Незалежності”; презентація книжки “Гетьман Іван Мазепа та його доба”; лекція-дискусія Ірини Ігнатенко “Сприйняття дітей з інвалідністю у традиційній культурі українців”, презентація збірника оповідей і документів “Книга свідчень: анатомія кримської окупації” та ін.

Історична частина “Книжкового Арсеналу” була представлена виставкою, головним персонажем якої став будинок Роліт (Робітник літератури), розташований на вулиці Богдана Хмельницького у Києві. Понад 70 років ця адреса уособлювала історію української радянської літератури. Заснований на кооперативних засадах у період житлової кризи, щоб забезпечити умови для творчості, Роліт незабаром перетворився на своєрідний “табель про ранги”.

Квартира в ньому ніби зраховувала мешканця до літературної еліти, а кількість житлової площі визначала внесок у літературу. Під одним дахом мешкали обласкани владою “генерали” від літератури і “не обласкани”, які перебували під пильним нагля-

Епізоди з побуту Роліту дозволяють порівняти закарбовані образи класиків з їхніми повсякденними вчинками, що часом відзначалися складним естетичним вибором, та змалювати історичні обставини, які домінували над творчістю.

Надихнула на цей проект і стала його частиною книга Станіслава Цаплика і Пилипа Селігея “Таємниці письменницької шухляди”, що блискуче і захопливо розповідає про побут письменників радянської доби.

Роліт відомий великою кількістю меморіальних дощок на фасаді. Навряд в Україні знайдеться інша будівля, де їх аж 29. Першу відкрили 1958 року, останню — 2011-го.

Серед експонатів виставки — портрети Натана Рибак, Дмитра Ткача, Олеса Гончара, Михайла Стельмаха, Платона Воронька, Івана Ле та інших письменників, створені Зиновієм Толкачовим у 40-х роках минулого століття; книжки з автографами Максима Рильського, Юрія Яновського, Миколи Бажана; бандура, виготовлена для Павла Тичини чернігівським майстром Володимиром Гузьченком, кларнет, що належав Тичині; особисті речі з кабінету Остапа Вишні; таріль — особистий подарунок Олесеви Гончару від Павла Тичини; макети до вистав “Загибель ескадри” Олександра Корнійчука та “Ярослав Мудрий” Івана Кочерги в Українському драматичному театрі імені Тараса Шевченка (м. Харків), речі та

Презентація книжки “Заборонена лоза”

дом НКВС-КДБ. Звідси вирушало у в’язниці, на фронт і в еміграцію. Сюди надходили укази про нагородження орденами, а за ними компартійні постанови про “ідейні помилки” в літературі.

Час піддав нещадній ревізії радянський “табель про ранги”. Аутсайтери перетворилися на класиків, а колишні визнані корифеї зникли зі шпальт літературного літопису. Давно зійшли зі сцени персонажі “головного драматурга країни” Олександра Корнійчука. Забуті оди “Дніпрельстану” Володимира Сосюри, а таврований як буржуазно-націоналістичний вірш “Любіть Україну” у трагічних обставинах новітнього часу набув сакрального змісту. Ми сміємося дотепним “усмішкам” Остапа Вишні, який переживши морок ГУЛАГу, зберіг незлобивий м’який гумор і не підробну щирість.

фото з кабінету Юрія Яновського.

Чимало українських письменників представили на Книжковому Арсеналі свої нові книжки. Микола Тимошик презентував двотомник “Село”.

У першому томі, що має назву “Зійти з безпам’ятства”, подано широку панораму життя хліборобів та сільської інтелігенції від козацьких часів до жовтневого перевороту 1917 року.

За масштабами охоплення до недавня недоступного навіть дослідникам матеріалу, лаконічності і завершеності сюжетів, успішним поєднанням хронологічного викладу подій із сюжетним розвитком, барвистою мовою це видання без перебільшення можна вважати енциклопедією життя українського села.

У другому томі — “Трудний шлях відмодкалення”, що охоп-

лює період від 1917-го до початку 70-х років XX століття, переосмислюється низка сфальшованих сторінок українського села. Фактологічна канва оповіді, що побудована винятково на закритих донедавна архівних матеріалах та спогадах очевидців, тут особливо вражаюча за силою правди.

Йдеться зокрема про кілька показових тенденцій: генетичний страх старших селян говорити правду й боротися за неї, непатріотизм, байдужість, продажність пригodoваною владою інтелігенції. Новаторська авторська версія історії села є поглядом “знизу”, а не “зверху”, як було прийнято раніше.

Молода письменниця Юлія Іллуха разом з харківським видавництвом “Клуб сімейного дозвілля” пропонує читачам свій роман “Східний синдром”, що повертає до початку російсько-української війни. І повертає не тільки тому, що датовані 2015 роком події вже стали історією, а й тому, що біографії персонажів є своєрідним поясненням для розуміння глобальних подій. Василь із Західної України, Макс із Донбасу, Таня з Росії опиняються на цій війні з різних причин, однак для кожного вона стає своєю. Ця в чомусь романтична, а в чомусь дуже сувороза розповідь вирізняється серед іншої літератури про війну завдяки художній майстерності авторки. Юлія Іллуха вміє розповідати історії, передавати почуття та емоції, уникаючи будь-якого галасливого пафосу і мови ненависті.

Володимир Шовкошитний представив свою трилогію “Кров — свята”, що побачила світ у видавництві “Український пріоритет”. Вона скидає з нашої історії шкаралупу ворожих міфів і являє читачеві храм української державності вже без риштовань. І водночас вказує шлях очищення колективної пам’яті від намулу малоросійства і меншовартості через прищеплення українському суспільству гену гідності й самоповаги та психології переможців. Це наш український аналог “Війни і миру” чи “Тихого Дону”. Твір водночас і надзвичайно український, і надзвичайно європейський. Автор ніби застерігає читачів: якщо течії Гольфстріму уповільняться, то на нашу Європу чекають люті морози, а весь світ вже ніколи не буде таким затихим для життя.

Лариса Нішій презентувала свої книжки “Незламні мураші”, “Дві бабуськи у незвичайній школі, або Скарб у візку”, брати Капранови — “Мальовану історію незалежної України”, “Істо-

рію нашої церкви”, “Справу сивого”, “Майдан. Таємні файли”; Михайло Слабошпицький — “Тінь у дзеркалі”, “Протирання дзеркала”, “Поет із пекла. Тодось Осьмачка”.

Видавнича група КМ-БУКС на Книжковому Арсеналі презентувала світові бестселери в перекладі українською мовою. Серед них книжка Мартіна Гілберта “Черчилль. Біографія”. Ця робота особистого біографа Вінстона Черчилля посідає особливе місце серед подібних видань. Окрім фактів з дослідницьких джерел, в основу книги лягли відомості, надані Рендольфом — сином Черчилля. Також видавництво представляє працю Сета Абрамсона “Доказ змови. Як Трамп зрадив Америку”. За твердженням автора, чинний президент США в обмін на фінансову вигоду та приховану допомогу на виборах компрометує зовнішню політику своєї країни. Інший бестселер — “Принципи” Рея Даліо. Автор ділиться своїми нетрадиційними принципами, завдяки яким зі звичайного хлопця з лонг-айлендської родини середнього класу він перетворився на одного з найуспішніших підприємців нашої доби. Серед принципів Даліо можна знайти найефективніші уроки для окремих осіб та цілих організацій: приймати правильні рішення, долати будь-які виклики і будувати сильні команди.

Український інститут книги запропонує долучитися до дискусії “Переоблік книговидавництва: що варто рахувати?”; круглого столу “Книжкова сфера у міжнародній площині: Інтеграція ринків, інтеграція культур”; тренінгу за мотивами книжки Ольги Голубевої “Безкінечні казки”; дискусії “Мода, книги та культурна дипломатія”; презентації збірки оповідань “Іван і Іванна”.

Широку програму підготували гості форуму з Канади. Серед запропонованих ними заходів розмова “Перекладач як медіатор між культурами”; дискусія “Голоси поколінь, перепрочитання канонів”; презентація книжки “Чоловіки про фемінізм” як дії до рівності”; зустрічі з сучасними канадськими письменниками.

Інший гість фестивалю — Білорусь, яка презентувала чимало видань білоруською мовою.

Свої новинки представили українські видавництва “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, “Ярославів Вал”, “Видавництво Старого Лева”, “Знання”, “Смолоскип”, “Кліо”, “Либідь”, “Мистецтво”, “Родовід”, “Фабула”, “Зелений пес” та ін.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

Столиця відсвяткувала День Києва

День Києва—2019 був насичений культурно-масовими подіями. Прошло більше десятка різних фестивалів, концертів та перформансів, виставок, спортивних заходів.

На Дніпрі відбулася благодійна Вітрильна регата (організатор — Київська федерація вітрильного спорту). Урочисте відкриття пройшло в акваторії річки поблизу церкви Святого Миколая, що біля причалу Київського річково-го вокзалу.

У святковому концерті на Конtrakтовій площі співали Dzidzio, Гайтана, Аліса Тарабарова, Денис Реконвальд, Андрій Бойко, Асія Ахат та інші. А напередодні концерту відбувся “Kyiv BALL”, всі охочі змогли станцювати сальсу на майстер-класі знаменитого хореографа Рейнальдо Пауела. Тисячі пар станцювали “польку”, а рекорд зафіксували представники Книги Рекордів. У рамках заходу пройшов відбір учасників від України престижного міжнародного пісенного конкурсу “Берлінська перлина”.

26 травня вперше в Києві виступив всесвітньо відомий французький виконавець Діде Маруані разом із групою “Space

Екологічна акція проти використання целофанових кульків

Symphony” в супроводі симфонічного оркестру Національної оперети України. Сюрприз киянам приготував культовий колектив “Океан Ельзи”, порадувавши своїми піснями фанатів на території ВДНГ. Концерт відбувся на унікальній сцені формату 360 градусів, доступній для перегляду з усіх боків.

Одночасно відбулися й інші творчі дійства: Книжковий Арсенал, Фестиваль “Країна Франкіана”, Кураж Базар, Kyiv Art Week, Radioday, Всеукраїнський мистецький фестиваль “Мистецька палітра Києва”, Міжнародний фестиваль дитячо-юнацької творчості “Сонячний каштанчик”, Фестиваль національних культур “Етнофест”, фестиваль “Кобзареві джерела”, Всеукраїнський фестиваль хорового мистецтва “Пісня над Дніпром” на Співочому полі, у програмі якого був показ традиційних українських костюмів і виставка образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, Мистецький проєкт “JAZZ KOLO”, Міжнародний фестиваль “Київський тиждень мистецтва” у бізнес-центрі “Торонто-Київ”, Культурно-мистецький проєкт “Художники Києва — рідному місту”, стартував кінофестиваль “Молодість”. Тра-

На Святі Колісниць

диційно відбувалася виставка-ярмарок на Андріївському узвозі, а Національний музей історії України презентував цікаву програму “Кобзарі та лірники на Старокиївській горі”, в якій сучасні продовжувачі давніх кобзарсько-лірницьких традицій представляли відтворені старосвітські музичні інструменти — кобзу Остапа Вересая, народну бандуру, колісну ліру та ін. Крім того, у столиці відкрили виставку “Почесні громадяни міста Києва” на території перед Київською міською радою та провели низку безкоштовних екскурсій. Уже не перший рік у день народження столиці в Українському домі проводять Фестиваль морозива — 2019-й не став винятком. На честь 1537-ї (хоча місто набагато старіше!) річниці пройшло багато спортивних заходів, серед них Всеукраїнський велодень і традиційний 27-й “Пробіг під каштанами”.

На честь Дня міста Києва в суботу розпочалися міжнародні змагання з велосипедного спорту Race Horizon Park, всеукраїнські змагання за Кубок України зі спортивного орієнтування, чемпіонат міста зі спортивного орієнтування на Кубок столиці, міжнародні рангові змагання IOF. “Пробіг під каштанами” став наймасовішим святковим благодійним пробігом: у ньому взяло

участь понад 18 тис. осіб! Кошти, зібрані в рамках проєкту, спрямовуються на придбання обладнання та витратних матеріалів для Центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України. Відбулися також Міжнародний турнір з міні-футболу “Кубок мера Києва 2019”, міський турнір з кікбоксингу та фінальна частина чемпіонату Києва з сімейного спорту, під час якого визначали “найспортивнішу родину” столиці. Насичену й цікаву програму для дітей та дорослих підготував парк Київська Русь під Києвом. Тут відтворили легенду “Як Київ Києвом став”. Постановка розповідає про апостола Андрія, що передбачив появу великого граду Києва на узбережжі Дніпра, а також легенду про братів Кия, Щека, Хорива та їхню сестру Либідь.

Кияни та гості столиці вперше змогли помилуватись веселим давнім індійським Святом Колісниць, яке відбувалося в неділю на Хрещатику. Відкрили й скляний пішохідно-велосипедний міст, який з'єднав парк “Володимирська гірка” з Аркою дружби народів. Міст завдовжки 206 м, завширшки — від 6 і до 14 м. Заввишки — 20 м, а найвища точка — 32 м. Конструкція складається з 4 опор. Вага металоконструкцій — 460 тонн.

Заохочення особистим прикладом (мер Києва Віталій Кличко)

Ольга НИЖНИК
Фото з сайту фестивалю

Відвідувачі столичної площі Івана Франка ознайомилися з культурно-музичними, туристичними та рекреаційними можливостями Франкового краю. Міста Дрогобич, Борислав та курортна Східниця і батьківське село Івана Франка — Нагуєвичі — проводили свої презентаційні тури.

Відкрив фестиваль Заслужений Прикарпатський ансамбль пісні і танцю “Верховина”. Свою майстерність демонстрували ансамбль духових інструментів Дрогобицького муніципального оркестру, акордеоніст-віртуоз Василь Клепач, вокальний дует у складі Петра Коса та Ігоря Старенького, гурт “Лабораторія джазу” та бориславський гурт “Львівські батяри”.

Для дорослих та малих відбувалися майстер-класи, квести, ігри, була також смачна українська кухня та ярмарок від народних майстринь. Родзинками Фестивалю стали тематичний Франковий лабіринт, у якому гості заходу могли більше дізнатися про Івана Франка, та виставка молодого панк-художника, коміксиста, му-

«Країна Франкіана»

У рамках святкування Дня Києва у столиці відбувся фестиваль “Країна Франкіана”, який організатори присвятили пам'яті Івана Франка.

зиканта та автора проєкту #ХтоФранко (Квантовий стрібок Франка) — Влада Корнюка.

Спеціальними гостями фестивалю були заслужений артист України Ігор Рудий, дівочий рок-гурт “The Sixsters” та Миколаївський російський драматичний театр.

Переможцям всеукраїнського учнівського конкурсу “Стежками Каменяра”, який щороку проводить Міжнародний фонд І. Франка, МОН України, ЛНУ ім. І. Франка та Львівське товариство у м. Києві, вручили нагороди.

Протягом двох днів захід, який проходив під гаслом “Для дорослих і малих”, відвідало понад 5000 осіб. Це була перша спроба представити окремий куточок України в рамках святкування Дня Києва.

“Це дуже важливо, коли у час,

де панують тільки миттєві фінансові інтереси, з'являються керівники, які далекоглядно виділя-

ють кошти на промоцію культурно-мистецького і туристичного потенціалу своїх міст”, — сказав

онук Каменяра, голова правління Міжнародного фонду Івана Франка Роланд Франко.

Вадим ПЕПА

У “Літописі руському” вивірено згідно з іншими списками:

“У рік 6393 [885]. Послав Олег [послів] до радимичів, питаючи: “Кому ви данину даєте?” Вони ж сказали: “Хозарам”. І мовив їм Олег: “Не давайте хозарам, а мені давайте”. І дали вони Олегові по шелягу, як ото й хозарам давали. І володів Олег деревлянами, полянами, сіверянами, радимичами, а з уличами й тиверцями мав рать”.

За написаним — як у казці. У дійсності ж урвати щось у когось, тим більше, відняти у других, не так просто:

“У рік 6472 [964]. Коли князь Святослав виріс і змужнів, став він воїв збирати, багатьох і хоробрих, бо й сам був хоробрий і легкий. Ходячи, як пардус (гепард — В. П.), багато воєн він чинив. Вовів же за собою він не возив, ні котла [не брав], ні м’яса [не] варив, але потонку нарізавши конину, або звірину, або воловину [і] на вуглях спікши, [це] він їв. Навіть шатра він [не] мав, а пітник слав і сідло [клав] у головах. Такими ж і всі інші вої його були. І посилав він до [інших] земель [послів], кажучи: “хочу на вас їти”.

І пішов він на Оку-ріку і на Волгу, і знайшов вятичів, і сказав їм: “Кому ви данину даєте?” Вони ж одказали: “Хозарам. По шелягу од рала даєм”.

У рік 6473 [965]. Рушив Святослав на Хозар. Почувши ж [про це], хозари виїшли наспроти з князем своїм каганом [Юсифом?]. І зступилися [війська] битися, і сталася битва межі ними, [і] одолів Святослав хозар і город їхній [столицю Ітіль], і город Білу Вежу взяв. І ясів переміг він, і касогів, і прийшов до Києва.

У рік 6475 [966]. Переміг Святослав вятичів і данину на них наклавав”.

Насправді хозари були приходними на значно коротший строк, ніж інші здобичники. І їхній вплив на корінних, вдамося до поки що загальноприйнятого, хоч воно й умовне, слов’ян, був мізерний. А чим вони, хозари, запам’яталися, повідую правдива народна пісня. Її знищували, як ніяку іншу. Але не вдалося. Жива. І промовляє, хоча все ще не на повний голос.

У середині січня 2019 р. наче ж обдарований телеведучий на каналі “Новий” потішає заповнену слухачами й глядачами залу глузуваннями з пісні, яку вкрай необхідно навести повністю:

Їхали козаки із Дону додому,

Підманули Галю та взяли з собою.

— Ой ти Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Галя погодилась, на віз почепилась,

Та й повезли Галю темними лісами.

Прив’язали Галю до сосни косами,

Підпалили сосну сухими дровами.

Сосна догоряє, Галя промовляє:

— Ой хто в лісі чує, нехай порятує.

А хто дочок має, нехай навчає,

Нехай своїх дочок гулять не пускає.

Насміхаючись, телеведучий силується розвеселити публіку: чому про таке співається весело й грайливо? Та із скоратівською зморшкою на чолі розводить руками: “Бо наш менталітет такий!” І захлинається від сміху. З кого сміється? Із себе? Зі своїх батька-матері? З роду свого?

Які ж всевишні сили втовкмачують у голови недалекоглядних стільки дурості? І допоки ж це триватиме? Невже провидіння не до всіх народів ставиться так, як годилося б. Не насмілювалося б виокремлювати тих чи тих вибірково, а нехай би було справді толерантним, неупередженим — як вищий судія, справіку омріяний людством у жорстокій юдолі земній.

Українськомовному телеведучому годилося б мати хоч якесь уявлення про подвигницьку творчість відомого бандуриста, заслуженого артиста України Василя Литвина, на жаль, віднедавна покійного, та про невтомну пропаганду правдивих народних пісень його вірною дружиною

Козак — душа правдива

У Національній спілці письменників України презентували книжку Вадима Пепи “Віч-на-віч з вічністю”. Це авторська відповідь на працю Сергія Плохія “Брама Європи”, присвячену Україні. 2015 року вона вийшла англійською мовою. Автор — професор Гарвардського університету Сергій Плохій. Але в його дослідженні, вважає Пепу, багато неточностей.

Голова НСПУ Михайло Сидоржевський назвав Вадима Пепу одним із кращих українських публіцистів сучасності, в полі зору якого — глибоке осмислення історії України, нашої сучасності, мовних проблем. Голова Товариства “Знання” Василь Кушерець також підтвердив, що нова праця — це дослідження про українську долю, проникливе бачення процесів, що сьогодні змінюють світ. Своїми думками про творчість Вадима Пепи поділилися письменниця Марія Морозенко, представники Черкаського земляцтва.

Антоніною Гармаш, засновницею Стрітвської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва. До багатьох виконавців українських народних пісень вони навідувалися, щоб дістатися до першоджерел, які б’ють з народної душі, з невмирущої народної пам’яті.

У селі Гребені на Київщині літня Єлисавета Антонівна Назаренко зустріла Василя й Антоніну як дорогих гостей, не випадкових, а довгоочікуваних. Тільки-но зав’язалася бесіда, як господиня вхопилася за серце.

— Ой, болить воно, болить, коли почую, як знушаються з дорогої мені пісні. Та кожний же народ у світі плекає свої ідеали. А в нас це козак. Захисник роду свого і оселі своєї. Оборонець рідної Матері-Землі. Втілення добрості й честі. Та споконвіку ж у кожній хаті промовляв зі стіни образ козака Мамая: “Козак — душа правдива!” То як же можна глумитися так, як ото “Їхали козаки із Дону додому”? Та ми ж замолоду співали зовсім інакше. За день так було напрудилося, що ноги підкошуються. А як зачуєш голоси дівчат та й хлопців на вигоні, то де й сили беруться. І я ж на віки-вічні запам’ятала, як ми співали. А над тим, що часто чую, поглумилися, як хотіли, злі вороги. Ще й хтось обізнаний з українською мовою чи то сам зморозив, чи підказав ще підлісному, щоб насміятися: “за воза вчепилась”. Мені злощасне не перебороти, а ви вже доносьте до людей правдиве:

Їхали хозари із торгу, з розбою,

Підманули Галю, забрали з собою.

— Дівчинонько гарна, поїхали з нами,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Галя спокусилась, на воза вмошталась.

Та й повезли Галю темними ярами.

Ой ти, Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Стали сточивати в глибокій ярочку,

Там і оганьбили материну дочку.

Ой ти, Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Розійшлись по лісу, назбирали хмизу

Та обклали сосну від гори донизу.

Ой ти, Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Прив’язали Галю до сосни косами,

Підпалили сосну, поїхали сами.

Ой ти, Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Кричить Галя криком, кричить, репетує:

— Ой хто мене чує, нехай порятує!

Ой ти, Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Сосна догоряє, Галя примовляє:

— Ой хто дочок має, нехай навчає!

Ой ти Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Навіть, батько й мати, кого дочкам знати,

А кого здалека треба обминати.

Ой ти Галю, Галю молодая,

Краще тобі буде, як в рідної мамі.

Василь Литвин з Антоніною Гармаш очистили не одну пісню від непотребу. Допекло їм зумисне перекручене супостатами в “Розпрягайте, хлопці, коні”. Знову таки ж козак — символ палкої любові до дівчини-обраниці. То як же він може похвалитися:

Знаю, знаю, дівчинонько, чим я тебе розгнівав:

Що я вчора ізвечора кращу тебе полюбив.

Насправді ж зовсім не так:

Знаю, знаю, дівчинонько, чим я тебе уразив:

Що я вчора ізвечора йти на Січ оголосив.

Через те ж і “Розпрягайте, хлопці, коні”, що приїхали побратими, аби вранці рушати на Січ. Та й парубка ж із собою взяти.

Дівчина в розпачі. Хто знає, коли чекати на зустріч та чи й дасть Бог повернутися милому живим-здоровим.

А він перед тим, як полетіти до орлиного гнізда славних запорожців, іде “в сад криниченьку копати”. Щоб щоразу, як вийде кохана воду брать, згадувала, не забувала його. Ось яка чиста драматургія сюжету. Не вигаданого, не придуманого, а узятого із життя.

Вийшла, вийшла дівчинонька

рано-вранці воду брать,

А за нею козаченько веде коня напувать.

Просив, просив відеречко, вона йому не дала,

Дарив, дарив з рук колючко, вона його не взяла.

Якщо він “учора із вечора” кращу від неї полюбив, то чого б “рано-вранці” “дарив з рук колючко”? Де ж логіка? Козак усприйняті народу — образ ідеальний. А не якийсь там безвідповідальний гульвіса. Він вірний обраниці. Але серце повеліває їти на Січ. А дівчина не погоджується на заручини. Вона ж у мріях про заміжжя. Та не так виходить, як їй хотілося б. Через те не взяла колючко. Не присягає чекати судженого. Для обох на майбутнє вільний вибір. Їй — кому рушники подавати. Йому — до кого сватів слати, якщо доля благословить. Мабуть же, на своє лихо цурається спроквола одвічних народних звичаїв і потроху забуваємо про них. А без предкової пам’яті — куца свідомість. Тож по ній і топчуться всі, кому заманеться.

Пояснення змісту пісні може здатися таким, що не на часі з огляду на теперішні загрозливі для України обставини, коли необхідно відбиватися од окупантів. Справді, викладене не звучить як урапатріотичне. Та коли мати на мислі віки

шляхетського гніту в Україні, то комусь же треба було й народжувати, зокрема й майбутніх козаків. А за козацького минулого позашлюбних дітей з’являлося на світ незрівнянно менше, ніж за наших часів.

Тоді кобзарі, нехтуючи смертельними загрозами, під передзвін струн виспівували на базарах і так званих точках (з наголосом на “а”): “Хто не боїться смерті, хто готовий за віру православну на палі сконати, — приставай до козаків”. Не лякалися, відважувалися жертвувати самовіддани захисники рідної неньки-України і життям, і коханням, а то й подружніми обов’язками. Співається ж про Петра Конашевича-Сагайдачного, “що проміняв жінку на тютюн да люльку, необачний”.

Останніми десятиліттями з’явився розвеселий доважок до “Розпрягайте, хлопці, коні”:

Маруся, раз, два, три, калина!

Чорнявая дівчина в саду ягоди рвала!

Так воно так, але трохи й не так. Придумане Кубанським хором до першооснови не клеїться. Затуманює або й нівелює первинний зміст. Мабуть, не варто захоплюватися полегшеними витребеньками.

Міркуймо глибше. Маємо величезний масив колядок. І народних пісень такий океан, що досі фахівці ніяк не визначають, скільки ж їх сотень тисяч з безмежними варіаціями. Усе — без імен. Без прізвищ. Семен Климовський. Маруся Чурай — одиницям пощастило. І переважно з героїчних козацьких часів. А мали ж вививатися ще з часів Трипільської цивілізації.

А ще ж ясно, що відколи вже вистачало супостатів, аби гасити з лютою ненавистю героїчний дух пісень. Після жорстокого руйнування Запорозької Січі царат намірявся на всі часи вирвати з народної пам’яті саме ім’я — козак. Дякувати долі, вистачило національній свідомості і сили, й розуму зберегти багато що зі святого для рідного народу, сокровенного.

Всіма помислами віддане народній пісні подружжя — Василь Литвин і Антоніна Гармаш — в усіх аудиторіях, на всіх зібраннях доносило до слуху ущерть заповнених залів правдиве, не замулене, чисте, як сльоза, народнопісенне. Записали три диски. Позначили їх промовисто: “Етнологія, фольклор”. Та за великим рахунком на те виходить, що як горохом об стіну. Невже український народ приречений залишатися об’єктом глузувань на телеканалах не деінде, а в рідній Україні? Не на припущення даються народові тисячоліття й віки вічності, а на утвердження гідне, достойне, як засвідчують титанічні духовні здобутки геніїв і гідних глибокої пошани видатних особистостей.

Вікторія ГАТРИЧ,
кандидат політичних наук

Чернівчани відфестивалили

Із 14 до 18 травня у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича тривав Міжнародний вокально-хоровий конкурс-фестиваль “Хай пісня скликає друзів”.

Надзвичайно вагомою та особливою подією для Чернівців стало проведення X Міжнародного вокально-хорового конкурсу-фестивалю “Хай пісня скликає друзів”, який після трьох років мовчання минулоріч відновив свою роботу на Буковині та знайшов новий дім в ошатних стінах Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Музичний форум другий рік поспіль проходив у Чернівцях у рамках проекту “Схід+Захід=Мир”, координатором якого є проректор ЧНУ імені Юрія Федьковича Тамара Марусик.

Історія створення музичного молодіжного форуму починається з 2007 року. Конкурс уперше відбувся на базі Луганського національного університету імені Тараса Шевченка і проходив вісім років поспіль за ініціативою доцента Ольги Чурікової-Кушнір. За цей час вокально-хоровий форум набув статусу міжнародного, здобув друзів із багатьох країн світу, значно розширив географію учасників. 2014 року фестиваль востаннє відбувся у Луганську, а 2018-го естафету музичного заходу перебрав на себе Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Цьогорічний конкурс-фестиваль вперше проходив під патронатом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО.

Буковинська земля радо зустрічала виконавців, які представляли різні культури і країни: Україну, Австрію, Румунію, Молдову, Китай.

У конкурсі взяли участь понад 700 виконавців, зокрема — 73 солісти та 35 колективів, які виборювали перемогу в шістьох конкурсних номінаціях: “Хоровий спів”, “Ансамблі”, “Академічний сольний спів”, “Естрадний сольний спів”, “Народний сольний спів”. Наймолодший конкурсант — чотири роки, а найповажнішому — шістдесят один.

Оцінювало конкурсанти жу-

рі, до складу якого увійшли хормейстери-педагоги, композитори, суспільно-політичні діячі, народні артисти, серед яких Курт Шмід (Відень, Австрія); Дмитро та Назарій Яремчуки (Київ, Україна); Інна Стаськівська (Харків, Україна); Людмила Гаврілова (Слов'янськ, Україна); Андрій Стаськівський (Харків, Україна); Аурелія Сімон (Ясси, Румунія); Наталія Філіпчук (Київ, Україна).

Програма була насичена не лише конкурсними прослуховуваннями, а й цікавими заходами в різних концертних залах Чернівців. Зокрема 15 травня для шанувальників вокального мистецтва в Органній залі відбувся концерт учасників номінації “Академічний сольний спів”, присвячений 185-річчю від дня народження визначного буковинця Юрія Федьковича.

16 травня відбувся унікальний музичний проект — концерт хорового співу, присвячений пам'яті хорового диригента, першого завідувача кафедри музики народ-

ного артиста України Андрія Кушніренка. Музика звучала у храмі Трьох Святителів на території колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації (нині Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).

Увечері того ж дня молодь міста зібралась на території Центрального корпусу університету на феєричне фестивалне нічне свято. Свято цього року було особливого шарму, адже відбувалося у Міжнародний день вишиванки, який започаткували саме у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. У національних строях різних регіонів молодь, взявшись за руки, витанцювала та виспівувала запальних українських пісень.

17 травня учасників та гостей фестивалю-конкурсу чекала зустріч у музичній вітальні “Імп-

реза” з професором Аурелією Сімоном. Пізніше відбувся концерт естрадного співу, присвячений вшануванню пам'яті незабутнього автора “Червоної рути” Володимира Івасюка.

Завершальним заходом п'ятиденного музичного марафону стало нагородження та гала-концерт переможців X ювілейного Міжнародного вокально-хорового фестивалю “Хай пісня скликає друзів”.

Розпочалося святкове дійство з кантати Андрія Кушніренка “Молюсь за тебе, Україно” у виконанні мішаного хору “Резонанс” ЧНУ ім. Юрія Федьковича (керівник доцент кафедри музики Ольга Чурікова-Кушнір), ансамблю пісні імені Андрія Кушніренка (керівник — Ярослав Солтис) та симфонічного оркестру Чернівецької обласної філармонії ім. Дмитра Гнатюка (диригент Йосип Сазанський). Також хвилиною мовчання присутні вшанували пам'ять жертв геноциду кримськотатарського народу, який 75 років тому радянська влада примусово виселила з півострова.

Ведучими гала-концерту були народний артист України Василь Ілашук та начальник відділу з інформаційної діяльності Чернівецького національного університету Вікторія Гатрич.

Під час гала-концерту нагородили найкращих виконавців.

Гран-прі фестивалю у номінації “Академічний сольний спів” виборола Ірина-Соломон Еліза-

Парасківа з Румунії, а у номінаціях “Народний сольний спів” та “Естрадний сольний спів” виграла чернівчанка Світлана Петруняк та Олена Зварич.

Усі переможці отримали дипломи та логотипи фестивалю, майстерно виготовлені кафедрою декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва ЧНУ ім. Юрія Федьковича, а також подарунки від партнерів та спонсорів.

Дуже символічним був подарунок, який вручила проректор Тамара Марусик члену журі конкурсу-фестивалю з міста Слов'янськ Людмилі Гавріловій. Полотно з зображенням колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації вирушило на схід як символ єднання нашої країни.

Особливий подарунок від голови журі конкурсу — австрійського композитора, диригента, професора Віденського університету музики та образотворчого мистецтва, художнього керівника Віденського музичного оркестру Курта Шмідта (Відень, Австрія) отримав конкурсанти з м. Хмельницький Володимир Шур. Хлопця запросили на двотижнєве навчання до Відня.

Завершилося святкове дійство виконанням фестивальної пісні, написаної нашим земляком Ярославом Кушніром, під диригуванням засновниці фестивалю Ольги Чурікової-Кушнір.

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2019

**Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79**

**на 1 місяць
на 3 місяці**

**18 грн 11 коп.
52 грн 33 коп.**

**на півроку
на рік**

**99 грн 41 коп.
195 грн 02 коп.**

**Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка**
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

**Шеф-редактор
Павло МОВЧАН**

**Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК**

**Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШІК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК**

Заступник головного редактора

**з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)**

**Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК**

**Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО**

**Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ**

**Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН**

**Інтернет-редактор
279-39-55**

**Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО**

**Бухгалтерія
279-41-46**

**Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001**

**E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitaneews.org.ua**

**Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.**

**Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.**

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

На Горі Чернечій у Каневі

Михайло ЦИМБАЛЮК,
м. Хмельницький

Неослабна у народі пам'ять про Тараса Шевченка. Міцним вузликом у ній зав'язане і його повернення в Україну вже почалим 158 років тому. Пригнічене кріпацтвом, неписьменне, українство знало його полум'яне слово й передавало з уст в уста. І коли його тіло везли з Петербурга в Україну, то люди за десятки кілометрів виходили до шляху, яким повертався Кобзар, і робили цей шлях вишиванково-квітковим — живим.

У вишиванках та з квітами щороку до могили Шевченка з'їжджаються з усієї України. 22 травня цього року сюди знову прибули просвітяни з Хмельницького. Голова Хмельницької обласної “Просвіти” Віталій Михалевський та голова Хмельницького районного осередку Михайло Цимбалюк приїхали разом із театральною студією Хмельницького обласного благодійного фонду “Карітас”, студентами літературного театру “Глорія” (Хмельницький національний університет) та представниками учнівського самоврядування нав-

чального закладу “Вище професійне училище № 11”.

Власне, поїздка й стала можливою завдяки “Карітасу” — відомому в Хмельницькому за багатьма культурно-духовними проектами. Ними опікуються зокрема активістки фонду Наталія Гринчишин та соціальний педагог Олесь Кузенко. Місток між театральною студією фонду й студентським театром “Глорія” проклала старший викладач кафедри української філології Хмельницького національного університету Таїсія Коваль. Її постановки за творами Тараса Шевченка не один рік виконували студенти на Чернечій Горі в Каневі у дні вшанування Кобзаря.

Цього року композицію з уривків поеми “Сон” та інших віршів Шевченка виконала студентка магістратури Юлія Довганюк, а власний вірш, присвячений Шевченкові, прочитала “глюріанка”, дипломантка торішнього Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка Ольга Каштан. Юні театральні з БФ “Карітас” виконали літературну композицію, під

вінець якої на могилу зійшов віце-прем'єр-міністр В'ячеслав Кириленко і підхопив декламоване Ярославом Гринчишином:

*Сонце йде
І за собою день веде.
І вже тії хребетносили,
Уже ворухаться царі...
І буде правда на землі.*

Виступи хмельничан привабили групу просвітян із Івано-Франківщини. І коли галичанка заспівала “Така її доля”, то до неї підійшла Наталія Гринчишин і підхопила — склався дует.

— Який ми чудовий народ! — не стрималася пані, яка трималася інкогніто. — Я весь час жила на Луганщині, а з початком війни змушена була переселитися. Мешкаю на Полтавщині, а сюди вирішила приїхати самостійно. І тут уперше, але, напевно, приїжджати щороку. Спасибі вам, що бережете Україну і не даєте нам забувати, що ми — українці.

Аж із Канади дістався на свято вшанування пам'яті Шевченка отець Роман Паньків — член НСПУ і журналіст Радіо “Свобода”. В одному із залів відкрито виставку “Образ і слово Кобзаря у вишивці” за розробками заслуженого майстра народної творчості Григорія Кисіля з Полтави, а студенти і викладачі Бродівського педагогічного коледжу імені Маркіяна Шашкевича зі Львівщини розгорнули виставку робіт “Тарас Шевченко — художник. Погляд з ХХІ століття”.

Урізноманітнення експозиції музею в Національному заповіднику “Тарасова гора” в Каневі — вимога часу. Тільки відвідувачі, котрі бувають тут десять років та більше, відзначають відсутність на виставках багатьох експонатів, бачених раніше. Задля зустрічі з ними багато хто й повертається в Канів. Запитуюмо у ветеранів музею і чуємо: все у фондах. Після реконструкції музею-заповідника до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка стало просторіше, але різуче поменшало експозиційних площ...

Вшановуючи Великого Кобзаря

Ольга МАНЮК,
м. Чернівці

На Центральній площі міста Чернівці біля пам'ятника Шевченку за участю просвітян відбувся мітинг з нагоди вшанування світлої пам'яті Великого Кобзаря.

Під звуки духового оркестру “Буковина” Чернівецької обласної філармонії імені Дмитра Гнатюка учасники мітингу виконали Гімн України. Під звуки мелодії пісні “Ребе та стогне Дніпр широкий” присутні поклали квіти

до підніжжя пам'ятника та лампадки до стели Героям Небесної Сотні.

Вшанувати світлу пам'ять поета прийшли працівники державних установ, науковці вишів, освітяни, члени товариства “Просвіта”, студентська та учнівська молодь.

“Для кожного з нас Шевченкове слово — пророче, надихаюче, бо він повернув українцям історичну пам'ять, розбудив нашу національну свідомість і примусив згадати про гідність”, — ска-

зав ведучий заходу Юрій Гавриляк. “Життєва доля Тараса Шевченка уособлює тернистий шлях, який долає Україна упродовж багатьох віків. Натхненне слово поета, його думка, ідея, світогляд стали базовими духовними цінностями для українського народу”, — наголосила просвітянка, доцент кафедри української літератури ЧНУ імені Ю. Федковича Ольга Меленчук. Студент університету Ігор Косович прочитав уривок з поеми “Сон” Тараса Шевченка.

На завершення заступник голови ЧОО ВУТ “Просвіта” Іван Дерда виконав “Заповіт” Тараса Шевченка у власній інтерпретації.

До ювілею Шевченкового музею

Л. І. МЕТИК,
завідувач відділу музеїв НЗ
“Батьківщина Тараса Шевченка”

Наукові працівники Національного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка” 20 травня ц. р. провели творчий захід, присвячений Міжнародному дню музеїв, 80-річчю літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченкове та ювілею заслуженого діяча мистецтв України, народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка Анатолія Гайдамаки.

Анатолій Васильович є автором оформлення Національного історико-культурного заповідника на о. Хортиці, музеїв М. Островського у Шепетівці, М. Коцюбинського в Чернівці, літературного музею в Одесі, музею Книги, музею України у Другій світовій війні, церкви Святої Трійці (Македонія), художнього оформлення Національного музею “Чорнобиль” у Києві. Створив живописний цикл “Розп'яття”, учасник проекту “Музей катастроф на водах”, Національного музею Т. Шевченка у Києві, Шевченківського національного заповідника у м. Каневі. Протягом 1998—1999 рр. художник працював над створенням експозиції літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченкове. І ось уже 20 років відвідувачі поринають у світ дитинного і творчого шляху нашого Кобзаря.

У фойє літературно-меморіального музею Тараса зібрались викладачі та вихованці місцевих навчальних закладів, талановиті митці Шевченкового краю — поети, художники. Родзинкою заходу стала присутність самого Анатолія Гайдамаки. Розпочала захід генеральний директор Національного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка”, заслужений працівник культури Людмила Шевченко, яка урочисто привітала ювіляра, гостей та учасників зібрання. І в знак по-

шани подарувала Анатолію Васильовичу українську вишиванку, тканий рушник та книгу Василя Пилип'юка “Шевченкова посвята”.

Митець розповів присутнім про свою трудову діяльність, про родину та захоплення.

До вітального слова приєднався перший заступник директора Шевченківського національного заповідника Ігор Ліховий. Від Шевченківського коледжу слова подяки за талант і небайдужість до Шевченкових міськ висловили О. Л. Потабенко та Л. О. Павлова, адже всі місцеві навчальні заклади і заповідник тісно співпрацюють. Привітання були і від викладачів Шевченківської школи мистецтв Л. Д. Терещенко, Л. І. Кузьменко та Л. В. Олійник, представників Шевченківського НВК в особі Т. В. Гаврильченко.

Свої поетичні рядки дарували ювіляру художниця і поетеса з с. Моринці Ольга Малько та поетеса з с. Шевченкове Валентина Войцехівська. Анатолія Васильовича привітали друзі-художники з Прибалтики та нагородили митця медаллю “За жертвність і любов до України”. Привітав ювіляра і родич Тараса Шевченка Микола Лисенко.

Саме тут, у стінах літературно-меморіального музею, для ювіляра, як дарунок гостю, для якого, як і для Тараса Шевченка, Україна понад усе, звучала пісня “До тебе” на слова А. Савченка, музика В. Прищепова у виконанні Наталії та Вадима Прищепових.

Головний зберігач фондів Ольга Дмитренко познайомила присутніх з біографією відомого художника, монументаліста та розповіла про часи створення експозиції нашого музею.

А наостанок — майстер-клас Анатолія Гайдамаки із побудови стилізованої фотозони під розкішним кушем каліни, що росте на садибі батьків Кобзаря, і загальне фото на згадку про незабутню зустріч.

«Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю»

Михайлина БОДНАР,
м. Івано-Франківськ

Тут, на Канівському Подніпров'ї, настільки неповторно і природно поєдналися основні стихії землі — і “лани широкополі, і Дніпро, і кручі”, що перед нами ніби відкрився “рай на землі”.

Від зустрічі з такою красою усе людське ество наповнюється позитивною енергією та любов'ю, і стає зрозумілим, чому канівський панотець Гнат Мащевич, проводжаючи 1861 року Шевченка в останню дорогу, уподібнював Чернечу гору Голгофу, а Канів — Єрусалиму. І через сто років відомий майстер романтичного пейзажу киянин Ілля Штільман одну зі своїх найкращих робіт назвав “Канівські Карпати. Тарасова гора”, а львів'янин Євген Манишин дорогу до Шевченкового меморіалу — сходженням “До світла”.

У ці дні річниця переповнення нашого генія ми мали щасливу нагоду піднятися на Чернечу гору і поклонитись великому сину українського народу. Делегації з різних областей України та й з-за кордону прибували цілий день, щоб запричаститись патріотичним духом немирущої слави Тараса Шевченка.

Серед нас були лікарі, вчителі, журналісти, священники, студенти, митці, підприємці, інженери, працівники різних сфер діяльності. Серед них і дев'яностооднорічний керівник народної чоловічої хорової капели “Червона ка-

лина” Володимир Зварун, який часто колись виступав із капелою у Будинку культури Канева та кланявся цьому святому для кожного українця місцю. Не зраджує він своїх традицій і тепер, у такому поважному віці.

І якби не наш мер міста Руслан Марцінків, який забезпечив нас комфортабельним автобусом вищого класу, нам би не вдалось здійснити свою мрію.

Поки їхали, кожен з нас, п'ятдесяти осіб, розповідав, ким є для нього Шевченко, читали його вірші, співали пісні.

А вже в Каневі, серед перших, після Черкаської народної хорової капели, біля підніжжя пам'ятника мали можливість показати своє мистецтво.

Тематичною була програма молодіжного хору з Івано-Франківська “Осання” (кер. Любов Терлецька), солістки обласного Народного Дому “Просвіта” та Центрального народного дому Лесі Мельник, фольклорно-етнографічного гурту ОО “Жіноча громада” “Пшеничне перевес-

ло”, яким вона теж керує. Поліна Дідух майстерно прочитала виступ Василя Стефаника на Шевченківському святі 1910 року. І всі разом заспівали “Заповіт”, уявляючи собі, як то було багато років тому. Як на страждених руках понад сивим Дніпром Україна несла домовину. І пригадалися Шевченкові слова:

*Кати знуцаються над нами,
А правда наша п'яна спить...*

І знову ведемо боротьбу за рідну мову, за яку тут спалив себе 1978 року наш крайнин Олекс Гірник. Зустріли вчителя з Луганщини, який добре його знав і дав нам листівки з його гаслами проти російської окупації і русифікації українського народу. В останньому листі до своєї дружини Кароліни Олекса написав: “Мій протест — то сама правда, а не московська брехня від початку до кінця. Мій протест — то пережиття, тортури української нації. Мій протест — то слово Шевченка, а я тільки його учень і виконавець”.

Та щось не дуже спішать до Шевченка наші високопосадовці, хоч ніхто не розганяє, як колись.

Як писав Рене Делестр: “Шевченко з його сонячним темпераментом — це такий вогонь, який кидає свої відблиски на всі народи, що борються за справедливість і красу”.

Треба ширше відчиняти всі двері поетичному вітру Шевченка, що лине з берегів Дніпра. Робімо це всі, тоді краще житимемо.

Нардепам би «Історію України» вручити!

Олексій ПЕРЕДЕРІЙ,
Запорізька обл.

Останні числа вашого видання не дозволяють відсторонено читати, що буде завтра та надалі. Коли тривожним набатом звучать передовиці Миколи Цимбалюка, “Два паралельні світи”, з полів цієї “братської” війни, або “Серед справжніх чоловіків”, де одне речення про “правду життя, яку не перекрити, не спотворити і тисячам московських чи п’ятиколонних олігархічних (від себе, часом олігофренічних) телеканалів, радіо, газет”. Осипа Якимчука “Хто сміятиметься останнім?” Що сталося, бачимо. Але є і в пана Осипа вирішальний висновок: “Нині у світі створена потужна проукраїнська коаліція”. То сподівання на неї.

А ось Мирослав Левицький перейнявся таким: “Перед небезпечною пастки “руського міра”, “Українці — ми народ чи населення?” І вбивче, за результатами виборів, “Населення обрадо вилок, а не майбутнє”. До цього п. Мирослав торкнувся і “маститих” політиків, як Степан Хмара. Степан Ількович і раніше по-крупному “чудив”, а те, що нині він наче Жириновський, тягне на великий знак питання. Чому дозволу акцентувати на поведінці Хмари? Тому, що це давній дійовий член нашого політтеатру. А що вже говорити про юнь? А речать-віщають “окупаційним” язиком. Звичайно, почувши б це нині покійні борці-дисиденти від Чорновола починаючи, Гетьман, Сирота, Сверстюк, а загалом і Сандармох, і Соловки

з Гулагами. Що маємо в сухому залишку? Що прозріємо, а інакше — ніяк!

Але, почесне товариство! На мій погляд давнього і читача, і дописувача, давайте, як кажуть, хоч жмут вовни з погані віви візьмемо! По-перше, оті колізійні дебати увесь світ бачив. Друге: кремлівські мілітаристи вчилися української мови. Інтелігенція московсько-пітерська щось засвоїть, бажано, аби і простий плебс цим пройнявся. Та “Росія восприняет ото сна?” А Зеленського прямий заклик до прикладу наших демократичних перегонів усім новоутворенням колишнього СНД давайте моніторити, нагадувати обіцяне.

До часів кращих аргументів. Звичайно, минули часи і Василя Яременка з його “Персоналом

плюс”, і покійного Анатолія Шевченка з “Народною газетою”, де без купюр стояло національне питання, суть, курс держави. Нині ми в червоних прапорцях, ви розумієте. Але попри всі ваші вагомні праці, фундаментальні, давайте і в пін-понг грати, на основні стратегії відповідати — тактикою на ворожі закиди!

...Сам маю практику ще напівкомуністичним редакціям передплат. Бодай на півроку ту ж “НГ” або в бібліотеки для реклами. Нині в нашому селі Мала Білозерка 4 бібліотеки, 4 школи теж з бібліотеками. Дві школи недалеко, на жаль, в них немає вашого часопису. Я передплачу до кінця року.

Р. С. Нардепам вручили Біблію, з Богом! Їм би ще “Історію України” — кожному!

Я її люблю...

Інеса АТАМАНЧУК,
Запоріжжя—Нова Каховка

Я її вивчила з любові. До своєї бабусі з роду Шкуринських, для якої всі ми, шестеро її онуків, були найгарніші. Дід Міша (з роду Рябенків) прокидався о четвертій, їхав на роботу (після МТС залишився при колгоспі коннохому), повертався вдень: “Олю, обід!” — трохи спав, і знову на роботу.

Бабуся готувала, подавала, пекла хліб раз на два тижні, обробляла город, який починався помідорами, потім ішов кукурудзяними хашками (між ними росли гарбузи), а закінчувався вишеньками перед муром та дорогою. Там ми їли смачнюшу смолу, заситилу на корі дерев, — Боже, як ми її називали? Ввечері нас мили мами у кориті, по черзі, змивали “леп” — чорний налиплий бруд. Бо ми пасли вівці. Ходили за ними (не тільки нашими, отару збирали з усієї вулиці) — полями та степом, майже під жовтий та замулений Південний Буг — зовсім негарний, якщо порівняти з Дніпром... А ще була корова, свині, туси... Та палісадник під вікнами “великої хати”, де ми спали на підлозі влітку, на постелених бобою доріжках та ковдрах. Малий Сашко спав із мамою у маленькій кімнаті, яка називалась “катрашка”: там була піч. Ще були сніни. Окремо — комора, де теж хтось спав, бо коли приїздили до села троє рябенківських дітей із родинами, треба було шукати всім місця. Бабуся спала при літній кухні. Я не можу сказати, скільки вона спала, бо такого городу, як у неї — без жодної бур’янинки, я ніколи більше не бачила. І такої смачної курки з супу ніколи більше не їла.

Я виросла в місті, яке сформував, повністю знищивши попереднє життя, “Днепрострой-2”.

Я живу в місті, яке сформував “Днепрострой”.

Розуміти мову мене навчила вчителька Олександра Дмитрівна Січка (два-три уроки на тиждень, посеред повністю російськомовного викладання предметів та російськомовного контенту міста Нова Каховка).

А любити — моя українська родина Рябенків із села Дорошівка Миколаївської області. Та Довженкова “Зачарована Десна”, бо там є витоки й мого дитинства.

А вивчила я її дорослою, дуже дорослою, і вивчатиму попри всі негаразди нашого життя. Завдяки і заради спілкування з родинами Немирів, уваги Оксани Думанської, поваги родини Служинських... Заради можливості читати поезію та прозу Сергія Осоки, смакуючи кожне слово. Як смолу з бабиних вишень.

У нас різний досвід у мові. Мій — де мова краплями роси, і той, що мають люди, які з цього океану ніколи не виходили.

І не можна порівняти історію людей, які зберегли мову, втікаючи від смертельної небезпеки та покинувши рідні місця, і нас, які живуть на півдні, сході України. Ми тут залишаємось. А небезпека нікуди не зникає.

До речі, я народилась у Томську. І — повірте — моя любов до мови пережила і переживає достатньо сильний сімейний спротив.

Але я її люблю.

Українці Франції вшанували пам’ять Симона Петлюри

25 травня 2019 року виповнилося 93 роки, як московський агент Самуїл Шварцбарт на розі вулиці Расін та бульвару Сен-Мішель в Парижі вгатив сім куль у визначного діяча української політики та культури Симона Петлюри.

Олександра НАГОРНА

Українська громада Франції вшанувала пам’ять видатного земляка, а священик Української Автокефальної Церкви Святого Симона Зилота провів панахиду біля його могили на цвинтарі Монпарнас у Парижі. Слово про Симона Петлюру виголосив Посол України у Франції Олег Шамшур, а спогадами про трагічні події поділилися керівник фонду Симона Петлюри з міста Чикаго Микола Кочерга, директорка паризького музею Симона Петлюри Ярослава Йосипишин та біб-

ліотекарка Дарія Мельникович — доньки колишніх вояків Армії УНР.

На вшануванні пам’яті Симона Петлюри були присутні син Олега Штуля-Ждановича Данило Штуль, голова Союзу українок у Парижі пані Надія Мигаль та багато українців, які проживають у різних містах Франції.

Також цього дня в культурному центрі Василя Сліпака відбулася конференція, присвячена 140-річчю від дня народження Симона Петлюри. Після її завершення — демонстрація фільму режисера Олеся Янчука “Таємний щоден-

Біля могили Симона Петлюри в Парижі. Режисер фільму “Таємний щоденник Симона Петлюри” Олесь Янчук, Інна Нагорна, Данило Штуль (син Штуля-Ждановича) (зліва направо)

ник Симона Петлюри”.

Рівнянка Інна Нагорна подавала для бібліотеки Симона

Петлюри в Парижі книгу про перебування Шевченка на Рівненщині — “Шевченкові верстви”.

Симон Петлюра — державний муж

До 140-річчя від дня народження

Вшановуючи світлу пам’ять голови Директорії і головного отамана військ Української Народної Республіки, 100-річчя якої відзначимо в жовтні цього року, маємо на меті заповнити прогалину, спричинену недостатнім висвітленням драматичної доби побудови нашої держави.

ний політичний діяч, він був непримиренним ворогом реакційних змагань і щирим оборонцем широкого народовладдя”.

Максим Славінський (1868—1945), український політичний діяч, голова місії УНР у Празі, 1909 року наголошував, що саме

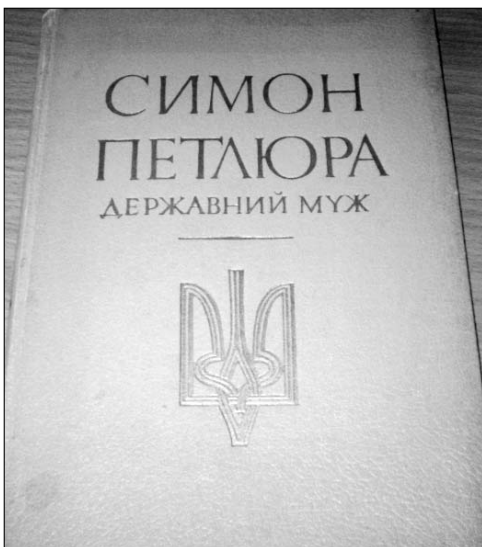
“Симоніві Петлюрі належить честь організації української республіканської армії, відтворення занедбані традиції збройної боротьби за Батьківщину”.

Ісаак Мазепа (1884—1952), відомий політичний діяч, голова Ради Міністрів УНР, соратник Симона Петлюри, вважав, що “поза всякими не успіхами і навіть помилками (кожному трап-

ляються невдачі і ніхто не гарантований від помилок) Симон Петлюра, якому доля судила стати на чолі великого визвольного руху молоді української нації в 1919 році, залишиться історичною постаттю, бо своєю вірою в перемогу, своїм завзяттям, непохитністю щодо основної мети — здобути незалежність Україні — він безперечно цього заслужив”.

Найближче оточення Симона Петлюри, його друзі й опоненти зазначали, що в умовах української революції саме він захоплював своїм запалом інших, умів вести за собою маси, кликати їх до боротьби. До вирішення складних політичних питань завжди підходив з погляду інтересів армії. Свідченням цього є його розмова з соратником В. Садовським дорогою до Кам’янця-Подільського, де розташовувався Штаб головного отамана та Уряд Директорії: “...може, здоровий державний розум перемаже розбрат і розбіжність. А як ні, ну, тоді пошукаємо виходу. Кадри для утвердження армії маємо, і то хороші кадри... Є поле для роботи. Скоріш, скоріш до Кам’янця, до уряду! Треба багато, багато дечого зробити, може, й нових людей покликати до роботи”.

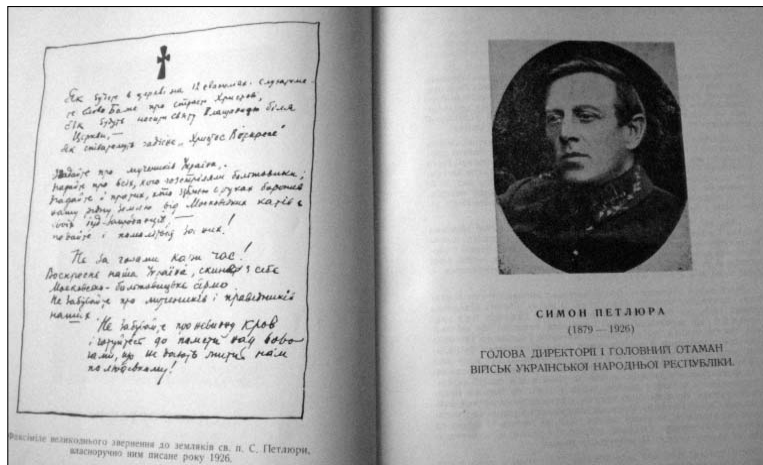
Із унікальним виданням “Симон Петлюра. Державний муж” можна ознайомитися в читальні Народного Дому “Просвіти”.

Наталя СОЛОДКА, відповідальний секретар Хмельницької міської “Просвіти”

Цінну інформацію про великого державника подає унікальний збірник “Симон Петлюра. Державний муж”, видрукуваний у Нью-Йорку 1957 року Українським Національно-Державним Союзом у США.

Саме тут представлено думки та спогади людей, які знали його особисто. Серед них: Андрій Лівіцький (1879—1954), який у Німеччині після вбивства Петлюри прийняв титул голови Директорії і заступника головного отамана УНР, так оцінив історичну постать Симона Петлюри: “Послідовний демократ і видат-

Леонід ТЕНДЮК

Це було ще тоді, коли молоді журналісти й поети Борис Олійник і Леонід Тендюк працювали в популярній газеті “Молодь України”. Вони приязнилися. Молодість щедро малювала їм грандіозні плани на майбутнє. Очевидно, обидва вони бачили себе вже незабаром літературними корифеями, бо ж усе в них складалося чи не від перших кроків так обнадійливо. І не на периферію заслали після закінчення факультету журналістики, а приземлилися відразу в великотиражній республіканській газеті, і їхні поетичні дебюти не лишилися непоміченими — класики виявили до них свою милосердну увагу. Одне слово, в них уже були всі підстави задоволено сказати: “Життя вдалося”, і надалі перед ними ширшатимуть творчі обрії.

Як пам’ятаємо, Борис Олійник зробив карколомну кар’єру. Тонкий лірик, чийми текстами захоплювалася молодь (“Я летів красивим чортом...”, “Я лежав під вагою століть...”, “Реготали фізики до сліз...”), став правофланговим комсомольським поетом, а далі його муза охоче оспівувала комуністичну партію, при якій він був як Державін, придворний поет, при царському троні. На Олійника впали всі можливі почесні (він — і лауреат Государственной премії СРСР, і лауреат Шевченківської премії, і всіх комсомольських літпремій, і Герой України, й академік Національної академії наук України, і ще, і ще чимало різних “еполетів”). А Леонід, у якого літературний талант виявився скромнішим, ніж в Олійника, і який не зумів його так вигідно продати, прожив у літературі якось безшумно, й на нього не посипався золотий дощ відзнак та премій. Тільки премія Лесі Українки (вона присуджується за книги для дітей та юнацтва) сиротливо самотіє в реєстрі його літнагород. Не вмів Тендюк — чи не хотів — вибудовувати собі архістратегію творчої біографії і не продемонстрував тактичний арсенал офіційного закріплення літспіхів. Уся його увага й наполегливість мали зовсім інший вектор. Але про все те — згодом.

Мені добре впам’ятку той день, коли я, літпрацівник райгазети “Шполянські вісті”, читав у часописі вірш Бориса Олійника з присвятою Леонідові Тендюку. Вірш, котрим так захопився, що відтоді й аж донині пам’ятаю його. Є в ньому романтична енергія та розчарування ліричного героя через те, що і наш світ недосконалий, і люди в ньому неідеальні. Очевидно, такі вірші автори пишуть лише замолоду, коли так невинно багнеться світ переінакшити, все вдосконалити в ньому, щоб він став комфортним і прекрасним, як наші мрії. Це вже з літами людина з гіркотою допевнюється, що світові немає ніякого діла до її настроїв та пождань. Він може не тільки не зауважити їх, а й не помітити самого земного існування тієї людини.

Леонід не намагався, як його колега Б. Олійник, перестворювати світ. Коли Борис Іллєч натхненно рецитував: “Ми світ новий задумали // Створить руками чистими...”, він жадібно вивчав той світ, що є, плаваючи і плаваючи морями-океанами.

Той вірш Олійника з присвятою Тендюкові, певно, вже мало хто пам’ятає. Десь там у зібранні творів поета-академіка він загубився серед “бронзи декларацій” і комуноод, котрими талановитий замолоду поет одвернув од себе та відлучив од своїх писань немало колись захоплених його читачів. Тому наводжу тут “Романтичне інтермецо” повністю.

Романтичне інтермецо

Л. Тендюку

Я родивсь безнадійним романтиком —
Дон Кіхот у масштабі села...
А любов моя з синім бантом
До практичнішого пішла.

Потім хтось по секрету (між нами!)
Передав мені з уст в уста:
“Я до нього з серйозним наміром,
А він — чуєть?! — вірші чита!”

Але я не пославсь на рейках
І до циніків не помчав.

Одіссеї одного життя

Тільки пізнім осіннім рейсом
Завітала до мене печаль.

Журавлиним крилом ласкаво
Повела: “Не сумуй, відболить”.
І за спомин у чуб русавий
Запекла сріблянисту нить...

Дон Кіхоте, гідальго мужній,
Що це кінь твій баский поник?
Часом важко бува нам, друже,
В цей двадцятий практичний вік.

Скільки їх, од вдоволених сонних,
Добре виглажених, як плац,
Приміряло на стіл кухонний
Твій легкий романтичний плащ.

Чуєш: он вони, добре влаштовані,
І за всяких умов — “на коні”, —
Із своїх умебльованих штолень
Пропонують програму мені:
— Що ти, хлопче, розводиш паніку
І нервуєш людей щораз?
Ну, нехай Казахстан.
А Іспанія?
Що вона тобі — тітка, сестра?!

Рвешся у бій. А кому це нада?
Хочеш грому — сходи в кіно.
І, між іншим, уже барикади
Вийшли з моди давним-давно.

Дон Кіхоте, давай-но пісню,
Та поділим на двох плаща...
А їй-богу, вона залізна,
Древня логіка у мішан.

Може, справді і нам вже треба
Якоритись на супокій?
Почекайте: а як же небо?!
А дорога, а вірний кінь?!

А земля, що петляє колесом,
А фіалки, а солов’ї!
А ще ж не відкриті в космосі
Орхідеї твої й мої!

І не всі теореми доведені,
Не дочитані всі казки.
І не вся ще земля заметена
І побілена на святки.

А ще...
За далеким квітнем,
Аж на станції Солов’ї,
Жде мене Дульсієна в блакитному
Із моїх заворсклянських країв...

Дорозмножуйтесь в теплім болоті,
У помірність одягши свій як...
Я кажу:
Не було б Дон Кіхотів,
Вже б давно посивіла земля!

Вже значно пізніше, коли я працював у “Літературній Україні” завідувачем відділу критики, довідаюся, що вірш той інспірований розривом уз Гіменей, котрим були пов’язані Леонід Тендюк і Лада Федоровська.

Гадаю, сучасному читачеві треба пояснити, хто така Лада Федоровська.

Давно в минулому той час, коли це ім’я голосно лунало в літературних та бібліотечних колах. Ширший читач його майже не знав. Бо хто знає літературних критиків?

“Слово Просвіти” продовжує друкувати уривки з нової книги Михайла Слабошпицького “З пам’яті дзеркала”, що завершує своєрідний цикл авторської мемуаристики, з якого вже побачили світ “Протирання дзеркала” і “Тіні в дзеркалі” з огляду на те, що ці публікації викликають підвищений інтерес у наших читачів.

А Лада Федоровська “проходила” тоді по їхньому відомству. Зубата критикеса викликала в письменників (якщо вони не були хоч якимсь боком при владі) або побоювання, або навіть страх. Вона багато друкувалася. І переважна більшість її публікацій мала розносний характер. Цікаво, що чимало патентованих графоманів у неї були недоторканими. Об’єкти для злісних нападок вона обирала за своєю незбагненою логікою. А ось книжки про Бориса Олійника і Юрія Мушкетика, які були секретарями Спілки письменників (а Олійник — ще й секретарем парткому), вона написала з такою кількістю суперлативів, мовби об’єкти її вихвалень — то, як мінімум, нобелівські лауреати.

...Ось я вперше бачу Ладку Костянтинівну Федоровську — найактивнішу авторку “Літературної України”. І — не тільки “Літературної України” — вся літературна періодика республіки заповнена її екзерсисами, в котрих вона карає і милує, як їй заманеться.

Висока, щибата, ще й на високих каблучках, а тому незграбна в ході, гордо несе чорноволосу голову, зі злим обличчям, вузькогуба та з важким підборіддям, дивлячись тільки перед себе. Може, я помиляюся, але такі жінки мають себе за королев, хоча вони, звичайно ж, не королеви. Королевами, як відомо, здебільшого народжуються або стають з примхливої волі небес.

Екс-дружина поета Леоніда Тендюка особливо неприємно вразила мене ще двома моментами. Перший — це агресивна чванькуватість. Вона не тільки, невпевнено похитуючись на своїх “шпильках”, все ж несла себе, мов пам’ятник чи дорогоцінну вазу, а й із мішанським снобізмом почала глузувати з Григора Тютюнника, Євгена Гуцала, Валерія Шевчука, Романа Андрияшика, чим просто мене роздратувала. І я щось різке їй відповів. Потім вона поскаржилася в секретаріаті Спілки, що я їй нагрубив.

Друге, що неприємно вразило: “она вся із себе была русская” і “только порусски изъяснялась”. А на хліб насущний (та й на масло до нього, бо гонорари були високі) Лада Костянтинівна заробляла українською, повчаючи українських же письменників, як і про що їм належить писати. До речі, тоді було в критиці таких індивідів чималенько, починаючи з безнадійно одіозних Іллі Стебуна, Лазаря Санова і Євгена Адельгейма. Вони вважали себе літературним бомондом, бо вони, бачте, не “від плуга”, як переважна більшість українських письменників — сільських дітей. Це були агресивні паразити на тілі української радянської літератури, які намагалися зробити її ще радянськішою.

Зізнаюся відверто, після візиту Федоровської до відділу критики ми, як мовиться, переміли їй кісточки. Не було в Анатолія Скрипника, Віктора Грабовського та Юрка Пригорницького, що тоді працювали там зі мною, жодних нахилів до пліткарства, однак Федоровська інспірувала той спалах. “Оце таке було Льонине кохання?!”. “Господи, оце тая цяця?! Лишенько з тобою!”. “Кохання — то таки хвороба, бо вона робить людину сліпою!” Приблизно так ми вигукували один до одного, посилаючи Федоровській навздогінці залпи жорстокого сарказму. Нам було образливо за Тендюка, бо ми всі ставилися до нього з великою симпатією.

Не знаю всіх подробиць їхньої матримоніальної історії і сюжету розриву. Чув лише, що Лада втекла від Леоніда з якимось бравим офіцером. Правда це чи вигадка — не знаю. Лише знаю, що шлюб раптово розпався. Леонід довгенько холостякував, а потім зійшовся з піаністкою Елеонорою Пірадовою.

Тут я повинен завершити тему Лади Федоровської. У письменницькому довіднику я вчитав, що вона — землячка самого Льва Толстого. Народилася 1934 року в Ясній Полянці в сім’ї службовців (Леонід був на три роки старший). Не знаю, яким чином Лада Костянтинівна потрапила в Україну. Зрештою, це не аж так важливо. Закінчила філфак (росвідділення) Київського університету, де й записалася з молодим поетом Леонідом Тендюком. Його вже знали, бо він широко публікувався в періодиці. Отже, поет. А в ті часи звання поета було незмінно оточене романтичним ореолом. Навіть посередній віршар ставав такою ж знаменитістю, як футболіст чи артист. Це сьогодні навіть талановитий поет може втішатися широкою популярністю хіба що у вузьких літературних колах.

До Леонідового соціального статусу треба додати й те, що він був справді вродливцем (такі завжди обцілювані дівочими поглядами), тож і не дивно, що Лада впала саме на його голову. На їхньому весіллі був справжній парад молодих поетів. Тоді журфак і філфак Шевченківського університету родили їх особливо ясно.

Після невдалих спроб молодого подружжя жити в мирі та злагоді сталося те, що сталося. Лада Костянтинівна опинилася в Херсоні і через якийсь десяток літ раптом оприсутнилася в критиці. Я не хочу тут приховувати свого негативного до неї ставлення. В мене тоді з’явилися на те серйозні підстави. Я неоднораз мусив виступати її опонентом після того, як вона оприлюднювала (часто в московській літперіодиці) свій — здебільшого гнівний — вердикт на адресу українського твору.

Добре пам’ятаю, як вона рознесла другу книгу дилогії Василя Земляка “Зелені Млини” (перша називалася “Лебедина зграя”) в “Літературном обозренні”. Критикеса твердила: мовляв романтичне крило не настільки потужне, щоб піднести на собі до вершин високої художності такий драматичний матеріал — і саме це спричинило творчу поразку автора. Одне слово, Химині кури, Мотрині яйця, або ж на городі бузина, а в Києві дядько. Я висміяв те претензійне словоблуддя, пояснюючи, що так звана химерна проза, одним із яскравих представників якої був Земляк, має свої “правила гри” й судити її треба тільки за ними. Бо в цьому опусі критикуха нагадує людину, яку запросили на роль рефері футбольного матчу, а вона підходить до нього з правилами для самбо чи класичної боротьби.

Другий ексцес був спричинений ескападами Федоровської на адресу талановитого лірика Анатолія Кичинського (теж із Херсона; може, він своєю присутністю в місті заважав їй бути там першою літературною зіркою?)

Звичайно, що творчі величини Кичинського й Федоровської абсолютно неспівмірні. Кичинський має за собою ось такі ліричні шедеври, як, скажімо, “Жива і скошена тече в мені трава”.

...А буде так:
принишкнуть дерева —
і всесвіт мовби нерухомим стане.
І я відчую вперше і востаннє:
жива і скошена тече в мені трава.
Таки не все в житті було даремним.
Моєї мислі пружна тятива
дала політ і рікам, і деревам.
Лиш я не знав,
як пристрасно і ревно
жива і скошена текла в мені трава
жагучою зеленою рікою.
Глибока хвиля, чую, під рукою.
Висока хвиля в серце заплива!
Хмеліє, і світліє голова,
Й радіє,
що нема їй супокою.
Жива і скошена тече в мені трава,
лиш потім — вічно — наді мною...

Далі буде.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Тарас Шевченко: «Якби ще хорошу сигару вткнути в лице...»

Продовжуємо проект “Подробиці Шевченкового життя”, який народився з усвідомлення поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного читання” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити у всі її подробиці”.

Цього разу автор звертається до маловідомої, але цікавої подробиці поетового життя — куріння.

Публікацію приурочено до Всесвітнього дня боротьби з тютюнопалінням 31 травня.

“Та кашук з тютюном десь дівся...”
Конкретні факти про те, що Шевченко курив (палив, смалив), треба збирати по крупинах. Отже, це й зробимо. Є відомості, що він почав курити у 1838 р., тобто в рік визволення від кріпацтва та початку навчання в петербурзькій Академії мистецтв. Очевидно, так і було стосовно постійного паління. Проте, напевне, йому траплялося курнути люльку ще тоді, коли козачком набивав і подавав її своєму панові П. В. Енгельгардту, чи приготувати собі самокрутку в отроцтві та юності. Цікаво, що 1 липня 1857 р. Тарас Григорович описав у Щоденнику, як у липні 1836 р. він — безправний підмайстер цехового майстра кімнатного живопису, також колишнього кріпака В. Г. Ширяєва, — не питаючи дозволу, втік прямо з роботи на святкові гуляння в Петергоф, приховавши з собою шматок чорного хліба й полтину міді в кишені. Втім, йому не вдалося дочекатися головного дійства — ілюмінації, бо згодом він, до того ж, побачив у натовпі “свого різного хазяїна з пишною хазяйкою”, що примусило негайно повернутися на своє петербурзьке горище. В згаданому записі в Щоденнику, радіючи з того, що наприкінці заслання має можливість насолоджуватися зранку на комендантському городі скляною чаю, Шевченко раптом записав таке: *“Якби ще хорошу сигару вткнути в лице... тоді б я себе легко міг уявити на петергофському святі”*. Виходить, що на розкішному гулянні, серед багатих, аристократично вдягнених людей, двадцятидворічний юнак у бідному халаті, який зазвичай носили учні-ремісники, зшитому зі смугастої цупкої бавовняної тканини для обтягування матраців, особливо був вражений дорогою сигарою, що стирчала з якогось губатого рота. Вражений настільки, що й через більш як два десятиліття з іронією згадав її як атрибут яскравого свята, достатку, комфорту, насолоди. З того часу в нього з’явився потяг до сигар.

Свою першу сигару Шевченко викував, очевидно, навчаючись у К. П. Брюллова — великого їх любителя. В Шевченковій повісті “Художник” описано той момент, коли К. П. Брюллов уперше дізнається про молодого талановитого кріпака: *“Після минути раздумья он бросил на пол сигару, взял шляпу и вышел, но сейчас же воротился и сказал: — Я дожждуся его, мне хочется еще взглянуть на его физиономию. — И, закуривая сигару, сказал: — Покажите мне его работу!”*. В тій же повісті молодий художник, який уже живе у К. П. Брюллова, розповідає, як той запросив його на обід: *“Обедал я, однако же, один, а Карл Павлович... курил сигару”*.

Шевченко також віддавав перевагу смакуванню сигар, скажімо, є цікавий штрих у спогадах В. І. Аскоченського, який у червні 1846 р. відвідав поета на квартирі в будинку І. І. Житницького на Козиному болоті, де той тоді мешкав: *“На великому, нічим не накритому столі валялися найрізноманітніші речі: книги, папір, тютюн, недопалки сигар, тютюновий попіль...”*. Але, судячи з усього, Тарас Григорович не закував із гостем, як, до речі, й незадовго до цього при випадковій зустрічі з В. І. Аскоченським на Михайлівській горі над Дніпром. Той згадував: *“Я дістав сигару і запалив... Довго сиділи ми потім мовчки... Ходімо, — сказав він, — підводяться. Ми зійшли з гори на Хрещатик...”*

Упродовж життя Шевченко курив і люльку. В спогадах Ф. Г. Лебединцева є розповідь зі слів його старшого брата про те, як у 1845 р. Шевченко їхав із села Зелена Діброва в село Княжа на поштову станцію. Пора була вечірня, а коли в їхали в ліс

Довжок, зовсім стемніло: *“Раптом Тарас спохватився свого кисета з тютюном і ніде не може його знайти. Спинили коней, злізли з брички і заходилися шукати, присвічуючи сірниками, що швидко гасли”*. Шевченків старший брат Микита Григорович, який їхав позаду з родичем, зупинився й нетерпляче чекав:

— Та яка там згуба? — крикнув він Тарасу Григоровичу.

— Та кашук! з тютюном десь дівся, — відповів той.

— Тьху! — відзивався на це Микита Григорович, — катзна-що шукають.

А затим крикнув родичу: *“Звертай!”* Вони об’їхали Тарасову бричку і помчали вперед.

Ф. Г. Лебединцев пояснював таку поведінку Микити Григоровича тим, що *“традиційну в минулому козацтві люльку бідне селянство тепер зневажало, принаймні в наших сусідніх селах, як пусту панську забаву, часто небезпечну, якщо поблизу була солома”*.

Звичайно, що це твердження не є всеосяжним, і насправді люлька в Україні залишалася, поряд із шаблею та вишиванкою, символом козацької доби.

Хрестоматійно відомо, що в українській народній пісні *“Ой, на горі та жінці жнуть”* в уста шанованого Шевченком гетьмана Петра Сагайдачного навіть вкладено такі слова: *“Мені з жінкою не возить-ся, / А тютюн та люлька / Козаку в дорозі / Знадобиться!”*. Гоголівський Тарас Бульба загинув, аби його люлька не дісталася ворогові. У Шевченка запорозькі козаки в поході на Стамбул *“Люльки з пожегу закурили, / На байдаки — та й потягли...”*

Так само в моторошному контексті згадуються козацькі люльки в *“Гайдамаках”*:

*Смеркалося. Из Лисянки
Кругом засветило:
Ото Гонта з Залізником
Люльки закурили.
Страшно, страшно закурили!
І в пеклі не вміють
Отак курить.*

Відомо, що люлька була популярною й серед інших народів, зокрема, Російської імперії, тож і серед солдатів. Характерно, що рядовий Шевченко невдовзі після поселення в казармах Орської фортеці, повідомляв у грудні 1847 р. М. М. Лазаревському, що *“до люльки, смороду і зиду став я потрохи привикать...”*

Та повернемося до Шевченкового старшого брата, котрий зневажливо поставився до Тарасового захоплення тютюном і байдуке — до втрати ним кисета. *“Коли ти не пан, то й не личить тобі панським химерам віддаватися”, — так міркував собі Микита Григорович. Нагадаю, що саме йому Шевченко писав 15 листопада 1839 р., тобто, через півтора року після звільнення з кріпацтва: “Так от, бач, живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь, окрім Бога — велике щастя бути вольним чоловіком...”*

Таким він духовно відчував себе й на засланні, де не зрадив своїй звичці, про що свідчать спогади М. Ф. Савичева, який познайомився з Шевченком у Новопетровському укріпленні в травні 1852 р. Коли М. Ф. Савичев прийшов до нього в казарму, Тарас Григорович читав, лежачи в кутку на нарах із тонким матрацом, застеленим рядном. Поруч не було ні стола, ні стільця, зате над головою висіла полиця, де лежали книжки...

“Він підвівся, поклав книжку на полицю... й почав одягатися. Поки він брав кисет, тютюн, застібав на три гудзики коротеньке парусинове пальтечко, я взяв на по-

лиці одну з книжок. Це були історичні драми Шекспіра...”

Отже, Шекспір і вже знайомі нам кисет і тютюн...

“Як закував сигару, то так мені запахло волею...”

Якщо вірити відомому й серйозному шевченкознавцю П. І. Зайцеву, в казематах III відділу навесні 1847 р. *“виконували навіть забаганки в’язнів — купували для них сметанку, сигари, цигарки і навіть коньяк”*. Однак, очевидно, що не це турбувало Шевченка. У вірші *“Н. Костомарову”* (19 травня 1847 р.) відзначив лише, що *“Гостей закованих своїх / Сердешним чаєм напували...”* Цей пронизливий вірш поет написав, побачивши через ґрати вікна в дворі його нещасну матір Т. П. Костомарову, яка прийшла до Л. В. Дубельта просити за сина:

*Дивлюсь — твоя, мій брате, мати,
Чорніше чорної землі,
Іде, з хреста неначе знята...
Молюсь! Господи, молюсь!
Хвалить тебе не перестану!
Що я ні з ким не поділю
Мою тюрму, мої кайдани!*

На засланні справді здійснилася Шевченкова мрія про сигару. Розповідь, як це сталося. Найперше процитуємо повністю вже заторкнутий сюжет зі Щоденника від 1 липня 1857 р.: *“Якби ще хорошу сигару вткнути в лице, таку, наприклад, як прислав мені 25 штук мій добрий друг Лазаревський, тоді б я себе легко міг уявити на петергофському святі”*. Коли і з якого дива М. М. Лазаревський прислав у каторжне заслання сигари?! На перше питання відповідь знаходимо в листі Шевченка з Новопетровського укріплення до М. М. Лазаревського, розпочатого засланням 22 квітня 1857 р. такими словами: *“Христос воскрес, брате мій любий! Удався ж мені сьогодні Великдень! Такого святого радісно-го Великодня у мене ще й зроду не було. Акраз 7 апреля прийшла до нас пошта і привезла твою дорогую посылку и твоє радостное письмо от 17 генваря. Я трохи не одурів, прочитавши його. Та ще як закував твою сигару (я десять літ уже не кував сигари),² то як закував твою гавану, то так мені, друже мій єдиний, запахло волею, що я заплакав, як тая дитина”*.

У тому листі М. М. Лазаревського йшлося про можливе звільнення Шевченка з заслання з милості нового царя Олександра II, і сигари М. М. Лазаревського виявилися достойним доважком до цієї радісної звістки, хоча насправді збулася вона не швидко. Все ж, як М. М. Лазаревському прийшло в голову вислати Шевченкові сигари? Невже сам засланець попросив? Найближчий лист із проханнями до друга Шевченко написав 8 жовтня 1856 р. Ось що він замовляв: *“Мені тепер дуже і дуже треба одну акварельну краску, називається вона сепія... вона буває різних фабрик, але найлучша Римская сепія... Пришли ради святого искусства дві плитки. Та ще якби ти мені з краскою прислав пару кистей добрих акварельних толщины в обыкновенную папиросу...”* Мене ніби током вдарило! Звісно, Шевченко не посмів би просити М. М. Лазаревського вислати йому курива та, можливо, той зачепився поглядом за Шевченкове порівняння ручки для пензля з папіроною й згадав, що його друг любить сигари...

Нічого дивного, в Шевченковій поетичній аурі з’являються дивовижні метафори з улюбленою Тарасовою сигарою. Скажімо, Павло Тичина писав у поезії *“На могилі Шевченка”*:

*І уклонившись праху,
ми сходили з гори.
— І знов тиран. І знов неволя.
Хрипкий, далекий пароплав
сигару закував...
Сонхвиля.*

Втім, якщо М. М. Лазаревський і не був спонуканий саме Шевченковим словом, немає сумніву, що він таки вислав йому в Новопетровське укріплення 25 дорогих гаванських сигар.

Ці сигари Тарас Григорович курив ошадливо, принаймні через три місяці в нього залишалися ще три штуки, про це читаємо в Щоденнику 11 липня 1857 р., де занотовано, що, відправляючись на комендантський город, він взяв із собою *“три позоставлених сигари, з числа тих 25 сигар, які прислав мені Лазаревський разом із сепією. Відмінні сигари, справжні гаванські”*. Ввечері на городі Шевченко *“пригостив Іраклія Олександровича (коменданта) і Миколу Єфремовича (наглядача півгоспіталь) своїми завітними сигарами”*. Для друзів не шкода! *“І сам закував останню”*. Так було вичерпано дорогий подарунок М. М. Лазаревського.

Шевченко тішився з того, як сприйняли його з сигарою в зубах:

“Всі, починаючи з Наташеньки (чотирирічна донька І. А. Ускова. — В. М.), немало здивувалися, побачивши, що в моєму лиці стирчить і димиться сигара. А нянька Авдотья, уральська козачка, та зовсім у мені розчарувалася, вона досі думала, що я принаймні капличник. А я такий же єретик-щепотник, як і інші. Всі ж загалом погодилися, що мені сигара до лиця і що з сигарою в лиці я схожий на вояжера порядного тону. Такому вдалося порівнянню я і не думав перечити. І подумки переносився на палубу пароплава “Меркурія” або “Самольота”.

Ішлося про назви недавно заснованих відомих пароплавних компаній на Волзі. Тарас Григорович іронізував з того, що раптом шлях на волю почав пов’язувати з сучасним річковим транспортом, а не з *“скромною розшивою”*, тобто, дерев’яним парусним судном. Уже згадана Наташенька — Н. І. Ускова пізніше зазначала:

“До якогось часу вона не бачила, щоб дядя Горич курив, а тому одного разу була вражена, побачивши його ввечері у саду із запаленою сигарою в роті; і коли він пробував пиймати її, щоб поцілувати, вона перелякано тікала, боячись, що він обпече її”.

Між іншим, здивування близьких поетових знайомих свідчить про те, що він або намагався взагалі не курити в родині Ускових, або їх вразила саме незвична, дорога сигара у Шевченка.

Втім, судячи з усього, Шевченкове куріння взагалі не було показовим, особливо відмітним, істотним для зовнішнього вигляду поета. Не випадково з-поміж понад 80 осіб, спогади яких про Шевченка видають, тільки кільком він запам’ятався з кисетом чи сигарою.

“Андрій Оберемко взявся знову за свою люльку-буруньку”

Такий запис поет мимохідь зробив у Щоденнику 28 липня 1857 р. Назва *“бурунька”* — від турецького *“бурун”*, тобто ніс. Видатний історик запорозьких козаків Д. І. Яворницький писав, що у вільний від походів час вони любили побалагурити, *“тримаючи при цьому в зубах коротенькі люлечки, так звані носогрійки, або люльки-буруньки, і попихкуючи з них димком”*. Вони були популярними й серед селян. У повісті *“Княгиня”* (1853) Шевченко любить у селі на річці Трубіж неподалік од Козельця господарем привітної хати, який під дощиком *“стоить как ни в чём не бывало, стоить себе, облокотяся на тын, в новом нагольном тулупе, курит коротенькую трубку...”* У народі люлька частіше називали бурулькою. В словнику Шевченкового сучасника й знайомого В. І. Дая: *“Бурулька — дудочка, трубочка, комишинка, ствол дудкою”*. До речі, часто для чубука до люльки служила саме порожниста всередині комишинка (комиш — очерет), якого доста було в дніпровських

плавнях. Такого чубука зазвичай не чистили, а замінювали на новий очеретяний.

Вкрай цікаво, що Шевченко ніколи не згадував, щоб він сам займався люлькою. Взагалі в Шевченковому Щоденнику, який засланець вів із 12 червня 1857 р. до 20 травня 1858 р., тобто 11 місяців, окрім згаданої розповіді про показово-публічне куріння останньої сигари від М. М. Лазаревського, відсутня жодна згадка (!) про те, що Тарас Григорович курих чи хоча б думав про куріння. Ні в Новопетровському укріпленні, ні дорогою з заслання через Нижній Новгород і Москву, що тривала майже 8 місяців, ні в Петербурзі!

У Новопетровському укріпленні Шевченко час від часу записував, що, скажімо, подумував “про чарку горілки”, або навіть фіксував, як випивав “фундаментальну чарку горілки” чи частенько розповідав, як смакував чай, “благословляючи долю, що послала мені мідний чайник”, бо “ледве встигну налити в склянку чай, як перо само проситься в руку”, проте поет жодного разу не поставив натхнення в парі з курінням. Скажімо, так, як це робив американський письменник і великий шанувальник сигар Марк Твен.

У щоденникових записках Шевченка згадується “тютюнник” Онисим Головін із Петербурга, крім того, в поетів сон приходила, у фантазмагоричній суміші з кумисом, кіньми, верблюдами, фонтанами й театром, навіть цигаркова фабрика, втім це не викликало у нього найменшого бажання негайно курити люльку. Дорогою з заслання в Астрахані Тарас Григорович шукав, як відомо, копчену ковбасу та сарептську гірчицю, але не тютюн і курильну трубку. Ніде правди діти, в Шевченковому Щоденнику є навіть запис, зроблений у Нижньому Новгороді 9 лютого 1858 р. про те, що “після безпечно проведеної ночі я відчув потяг до віршування, спробував і без найменшого зусилля написав цю річ”. Ішлося про триптих “Доля”, “Муза”, “Слава”! Проте годі шукати у Шевченка хоча б натяк на те, що він дещо створив, викуривши сигару чи з люлькою в зубах.

Отже, висновою, що куріння не займало важливого місця в побуті та житті Шевченка, люлька чи сигара не стимулювали його творчий процес, і поет, очевидно, не був тютюнозалежним.

“Я в той час ще курих сигари...”

Настав час уважно поцікавитися темою куріння в Шевченкових повістях, адже вони не лише відображають спостереження прозаїка за курцями в повсякденному житті, а й іноді мають автобіографічний характер.

Візьмемо для прикладу першу з відомих повістей Шевченка — “Наймичка”, написану орієнтовно в 1852—1853 рр. у Новопетровському укріпленні. На самому початку твору, розповідаючи про багатого чумака Романа, який застряв у корчмі під Румнами на майбутньому Ромодановому шляху біля красивої шинкарки, автор описує, як вони десь і ніч просиділи вдвох: немолодий чумах пив горілку гірку, а молода шинкарка — мед солодкий. Доцільність і достойність такого заняття наголошено кілька разів: “Довго они вдвоєм себе сидели, пили, разные песни пели”; “...Сидят себе, пьют и поют”; “Уже и полночь на дворе, а он всё-таки сидит и пьёт, а шинкарочка знай наливает...”. І сприймається це як прийємний перепочинок, із якого кожен має свою втіху, як безневинна риса усталеного способу життя... Щодо люльки, без якої неможливо увітати собі чумака, сказано побіжно, спочатку при появі героя в корчмі: “Сидит чумах Роман в конце стола, закурих свою чумацкую люльку...” Та наприкінці прийємного застілля під ранок: “Чумах Роман как бы опомнился, взял шапку, люльку и вышел из корчмы...” Отже, люлька так само необхідна як шапка на голові чи, скажімо, гудзик на штанах, або й на самій люльці, щоб вона вільно висіла на поясі, проте в цьому випадку не є джерелом задоволення, тим паче, насолоди, як, приміром, оковита чи пісня.

Ще один епізод, в якому наймичка Лукія зустрічається з угорцем — мандрівним торговцем ліками. Той просить у рахунок оплати пригостити його горілкою та харчами. Лукія дістала з мисника восьмигранну розмальовану пляшку з горілкою, поставила паску, холодне поросся та піріжки з сиром і сметаною, затим покляла гостю на коліна білий рушник, вишитий по кінцям червоною заплочкою... Здається, в кожно-

му слові присутній автор, який любить перелічувати... А далі — така фраза про угорця: “Окончивши всё, что было на стол поставлено, он вежливо раскланялся с Лукией, потом попросил огня, закурил свою фарфоровую трубку с кривым чубуком и начал собираться в дорогу”. Врахування національного колориту щодо форми чубука та матеріалу, з якого виготовлена трубка, не заважають переконатися в її необхідній другорядності в очах автора. Нарешті, коли героїня повісті Марта Гирло з чоловіком побувала у колишнього кривдника Лукії, російського улана, який вгощав їх і чаєм, і цукром, і всякою всячиною, їй не сподобалося так: “Одно только Марте не понравилось, что у него везде табак: и на столе табак, и на окнах табак, и на лаве табак — везде табак. Она думала, что у него и чай из табаку... до чаю и рукой не прикоснулась”. Так іронічно-зневажливо розправився автор із ненависним уланом, якого називає підлою, лукавою людиною, схильною до скотських насолод.

Рідкісну для російськомовних повістей згадку про те, що автор і сам палить, зустрічаємо в “Капитанше” (1855). Він береться до читання, “закуривши сигару (я в то время ещё курил сигары)...” Ще в цій повісті є невеличкий епізод, в якому розповідач дорогою з Москви в Україну купує в

опять лежит на диване — или спит, или трубку курит”.

“А табачок істинно Лубенський...”

Жоден із автопортретів Шевченка не містить навіть натяку на будь-яке приладдя для куріння чи сигару. Це стосується і портретів, створених ним, за винятком “Портрета Микита Савичева” (1852), який тримає в правій руці люльку. Шевченко ніби передбачив, що М. Ф. Савичев єдиний залишить у спогадах згадку про його “кисет, тютюн” у Новопетровському укріпленні. Про створення цього портрета М. Ф. Савичев згадував:

“Після чаю він узявся за мій портрет, перед тим запнувши одне вікно, а в другому залишивши світло тільки на горішній половині. До обіду зроблений був абрис і прокладка... Ми добре виспались; після чого Шевченко підтшушував ранкову роботу, почистив контури, і портрет був готовий”.

Щодо жанрових картин, то, здається, вперше люлька з’являється в полотні Шевченка “Селянська родина” (1843) в руці чоловіка. Автор статті про цей твір у “Шевченківській енциклопедії” Т. П. Чуйко цікаво тлумачить його:

“Композиція картини і трактування образів спонукають до прочитання полотна як традиційного сюжету “Свята роди-

Т. Шевченко. Селянська родина. 1843 р.

на”, проте перенесеного на український ґрунт. Автор підкреслює значущість гуманістичних цінностей, таких, як сім’я, схилення перед жінкою-матір’ю, що надає твору символічного значення, загальнолюдського звучання”.

У такому контексті зрозуміло, що малу дитину Шевченко зобразив спиною до батьківської люльки, без якої образ молодого господаря був би, здається, позбавлений важливої ознаки. Водночас особливо дбайливий порух вільної батькової руки, сполучений з обгортанням дитини материними руками, надає полотну виняткової природності й теплоти. На мій погляд, “Селянська родина” композиційно є однією з крашчих у творчості Шевченка. Зауважу, до речі, щоб розгледіти ту люльку в руці чоловіка, треба таки пригледітися.

Зате в офорті “Казка” (1844) люлька виокремлена й увиразнює обличчя солдата. Щоправда, вона незвична для українського села — з довгим чубуком і маленькою чашечкою для тютюну. Зміст офорта пов’язано з сюжетом народної казки про Солдата і Смерть. Як відомо, в одному з варіантів казки, опублікованому Шевченковим знайомим по Москві, російським фольклористом О. М. Афанасьєвим у 1859 р. (художник знав казку за переказами), солдат пригосає смерть тютюном. Смерть із косою запитує солдата-каліку, який повертається додому на милиці, відкіля і куди Бог несе москаля та де такі табачок брав — чи не з чимиричкою³ часом?! Солдат відповідає: “Из самой Расеи идём на тот свет, сударина смерть... а табачок истинно Лубенский⁴”.

Нарешті, в Шевченковій повісті “Художник” є фраза, в якій автор укруп засудив очевидні людські пороки — неробство, п’янство та надмірне куріння: “А он только и выйдет пообедать да напиться пьяным и

Люлька у солдата з’явилася вже на зарисовці до офорта “Казка” (1843 або 1844). Добре видно люльку на одній із зарисовок до офорта “Старости” (1844). Влітку 1843 р., подорожуючи Україною, Шевченко зробив окрему зарисовку “Селянин з люлькою”. На малюнку “Коло Седнева” (1846) двоє чумаків на тлі мальовничого краєвиду зображені з люльками...

Шевченко художньо фіксує традиційний і необхідний предмет для куріння, проте не поезиєю його, не виступає національним оспівувачем всюдисущої люльки. Тим більше, куріння!

¹ Кисети — “капшукі” для зберігання тютюну, часто вишиті матір’ю чи нареченою, вважалися, як і кресала для видобування вогню, причадалями до люльки й були поширені серед українських козаків. Зnamenно, що Шевченко вжив саме цю назву. С. А. Гальченко вважає, що Тарас Григорович користувався тоді люлькою-“носогріркою”, тобто, з коротким чубуком, до речі, найпоширенішою серед козацтва, шанованою на Січі. Підтвердженням Шевченкової прихильності до куріння люльки є подарована йому М. І. Костомаровим люлька зі слонової кістки, що нині зберігається в Літературно-меморіальному будинку-музеї Тараса Шевченка за адресою провулок Шевченка, 8а. Заодно нагадаю, що серед меморіальних поетових речей у Національному музеї Тараса Шевченка є його табакерка.

² У листі В. М. та Ф. М. Лазаревських до Шевченка в жовтні 1847 р. із Оренбурга в Орську фортецю є така фраза, написана Федором Лазаревським: “Один Ваш добрый петербургский знакомый не забудь Вас — прислав из Петербурга через брата ящик сигар, который при сем и препровождается”. Пізніше, майже через півстоліття, Василь Лазаревський підтвердив: “За короткое время пребывания в Оренбурге мне не пришлось съездить в Орскую; но я переслал Шевченке привезенные из Петербурга карандаши, краски, сигары, книги”.

Можна припустити, що тим “добрим петербургським знайомим” і був Михайло Лазаревський, який познайомився з Шевченком в Орській фортеці лише влітку 1848 р., але, знаючи про поетів інтерес до сигар, передав їх із своїм братом В. М. Лазаревським, який від’їжджав з Петербурга в Оренбург. Утім, ще пізніше Ф. М. Лазаревський стверджував, що саме В. М. Лазаревський, “який приїздив до Оренбурга, подарував Тарасові два ящики сигар...” Очевидно, що до кількості тих ящиків і можливого їхнього покупця, слід довіряти першоджерелу, тобто листу від жовтня 1847 р. Але незмінним залишається те, що ці сигари від Лазаревських Шевченкові передали.

³ Йдеться про тютюн із дурманним зіллям.

На відміну від одуряючого зілля, козаки додавали до тютюну (махорки) різні цілющі трави, зокрема, материнку проти безсоння, м’яту для пахощів і заспокоєння, як і звіробій, листя терену для очищення крові, падуб — антисептик, буркун (донник лікарський) від ревматизму, який викликав і галюциногенні прояви. Ще до тютюну додавали деревій, чебрець, полин, будяк, сухе листя валеріани, борщівника. В сукупності ці трави заспокоювали нервову систему козаків, знижували кров’яний тиск, покращували апетит і сон.

⁴ У повітових Лубнах Полтавської губернії діяла відома тютюнова фабрика, що переробляла зілля з нікотини із околиць тютюнових плантацій. Шевченко побував у Лубнах у 1843, 1845 і 1846 рр. До вересня-жовтня 1845 р. належить його археологічна нотатка “Лубны”. В ній ішлося про монастир, земляні укріплення, кам’яну вежу в містечку Лукім’я, перетворену в дзвіницю... Коментатори не звертали увагу на останнє речення в лубенських нотатках Шевченка щодо цієї дзвіниці: “На верху вмести креста московский орёл”. Готуючи книги “Шевченківська Москва”, “Тарас Шевченко у Москві”, “Москва у творчій долі Тараса Шевченка”, вповні зрозумів, наскільки пронизливим був для поета душевний біль од повсюдної, зверхньої, випалюючої присутності двоголавого “московського орла” в Україні, що, здається, несподівано виплеснулася навіть у науковому звіті, зробленому за завданням Київської археографічної комісії.

У двох різних творах Шевченка — мистецькому й науковому — містично-віртуально перетнулися лубенські сюжети з ненависним “московським орлом”, який і покалічив українського селянина, порвав його життя: “Из самой Расеи идём на тот свет, сударина смерть...”

Володимир СКРИНЧЕНКО

Серед усіх духовних принад
музика є найбільш могутньою.
(Стендаль “Життя Росіні”)

У долі кожного трапляються оті відблиски щастя, які освітлюють увесь життєвий шлях людини. Припали вони й на долю княгині Кароліни Івановської-Вітгенштейн, яка зустріла Ференца Ліста. Ця доленосна зустріч відбулася у Києві взимку 1847 року, під час гастролей маестро, а саме — на концерті в актовому залі університету Святого Володимира. Ліст із гордістю називав себе угорцем, але домом своїм вважав усю Європу. І на деякий час Україна справді стала його рідним, Українським домом, де він зустрів своє кохання. Київська зустріч мала своє продовження у селі Воронинці (нині — Воронівці Хмельницького району Вінниччини), куди пані Кароліна запросила Ліста до свого маєтку на гостини. Саме тут Ліст написав невмирущі фортепіанні п’єси “Українська балада” і “Думка” (“Колоски Воронинець”), на які надихнула його щедра українська земля і перлини української народної пісні — “Ой не ходи, Грицю” та “Віють вітри, віють буйні”. Тому й дізнався весь світ про мальовниче подільське село з неповторними краєвидами, про яке у захваті згадував романтичний угорець: “...Я у чудовому настрої, і вважаю, що коли є у світі Воронинці, то світ прекрасний...”

У Київ він прибув в ореолі європейської слави як “Паганіні фортепіано”.

Паганіні-композитор і виконавець відкрив перед Лістом нові горизонти та надихнув його на каторжну працю, яка перетворила феноменально талановитого юнака на справжнього майстра, “Паганіні фортепіано”, митця з безмежними горизонтами виконавських можливостей. Протягом своїх триумфальних гастролей Ліст відвідав майже всі європейські країни, подолавши у диліжансі безмежні простори від Гібралтара до Стамбула, від Единбурга до Москви.

Концертна діяльність такого масштабу була на той час явищем надзвичайним...

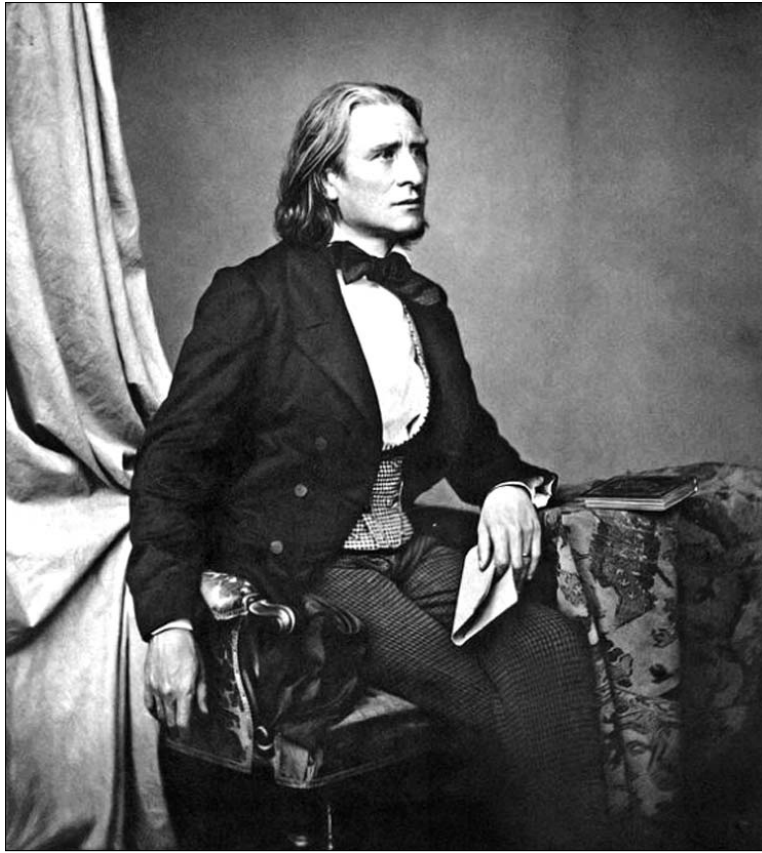
Сучасники відзначали магічну силу лістовського піанізму, проте лише деякі з них ясно усвідомлювали, що це є новою ерою в історії піанізму, в розвитку мистецтва художньої інтерпретації. На фортепіано Ліст спроможний був відтворити повне звучання цілого оркестру.

Про що мріє жінка

До цієї події вона готувалася ретельно й заздалегідь. Та ще й читала “Pater Noster” і молилася без упину, наполегливо шукаючи в молитвах відповіді на свої сумніви. Частенько грала на роялі і скуповувала, де тільки могла, усе, що стосувалося Ліста, особливо — його нові музичні твори й портрети. А згодом він став являтися їй уві сні. Вона жила ніби в очікуванні чогось нового й незвіданого, але омріяного і бажаного.

Та раптом узимку 1847-го її схвилювала звістка про концерти Ліста — хтось побачив афішу у Києві: “С дозволення начальства январа 23-го дня 1847 года, то есть в четверг, в Контрактовой за-

В українському домі Ференца Ліста

ле будет музыкальный вечер господина Франца Листа...”

Лише після довгих вагань відважилася вона, нарешті, познайомитися з ним досить незвичним способом. Мабуть, то був єдиний шанс привернути до себе його увагу...

На це миттєво відреагував імпресаріо Гаетано Беллоні, який в антракті одного з благодійних концертів на користь сирітського дому прожогом кинувся до Ліста: “Маестро, тут якась помилка; одна дама заплатила за вхід 100 рублів, це в 100 разів більше найдоржчого квитка!” Здивований Ліст дає наказ імпресаріо негайно розшукати щедру даму, дізнатися про неї усе можливе. Після напружених пошуків старанний Гаетано з’ясовує її ім’я, а також адресу готелю, де вона зупинилася на час концертів Ліста.

Так, княгиня Кароліна Ельжбета Сайн-Вітгенштейн мала усе в своєму житті — молодість (27 років) та казкове багатство (30 тис. кріпаків), яке лишив їй у спадок її батько Петро Івановський, польський поміщик з Поділля. Проте не мала елементарного жіночого щастя. Її особиста доля склалася край невдало: 17-річною, заради надання “блиску менш відомому прізвищу Івановських”, без любові й згоди була видана заміж за князя Миколу Вітгенштейна, кавалергарда і фаворита царя Миколи I. Та вже після косячу вона з жахом відчувала страшенну несумісність із чоловіком майже в усьому. Гульвіса й картьяр, молодий і пихатий князь жив бурхливо й розпусно — часто пиячив, програвав величезні статки дружини, на утриманні якої був. Тому після народження доньки Марії подружжя почало жити нарізно — сімейне життя пішло шкереберть. Чоловік з’являвся лише по кошти та з проханням оплатити його численні борги.

Не гаючись, Ференц вирішив відвідати благодійницю. На Ліста, улюбленця прекрасної половини Європи, молода чорноока жінка зі смаглим обличчям та магічним поглядом справила

надзвичайне, навіть гіпнотичне враження. “Рафаелівська мадонна...” — мимоволі спало на думку. А коли заговорила, то відчув, що перед ним справжня інтелектуалка, обізнана з творчістю Данте, Гюго й Ламартіна, спроможна досягнути творчі пошуки Ліста і глибоко усвідомити його величну місію музиканта.

Незабаром Кароліна запросила Ліста на гостини в її улюблені Воронинці, де зустрічала жаданого гостя у маєтку традиційним українським звичаєм — з хлібом-сіллю біля воріт свого величезного палацу, що височів, наче середньовічний замок, на Огородку, природному узвишші лівого берега Сниви.

Скромна на вигляд двоповерхова будівля вражала своїми інтер’єрами — багатою ліпниною, каскадами вишуканих люстр, старовинними меблями та колекціями рідкісних картин. У музичному салоні — два роялі, один з них від славнозвісного П’єра Ерара.

У вітальні Кароліна подарувала гостю небаченої краси і витонченості письмовий набір зі старовинного срібла у вигляді трьох міфологічних фігур — Аполлона, Орфея і Прометей. (Впродовж усього життя не розлучатиметься Ліст із цим подарунком в усіх своїх тривалих мандрах).

Напевно, сама аура того вечора сприяла романтичним почуттям обох. Час злітав в інтимній бесіді у тьмяному світлі догораючих свічок у канделябрах. Мабуть, тоді й пробігла між ними ота єдина і неповторна, така близька їхнім серцям іскра...

Українська балада

Концерти Ліста завжди проходили із надзвичайним успіхом.

Польське панство вже дізналося про гостювання Ліста у Воронинцях. І коли на запрошення Болеслава Потоцького він погодився виступити у Немирові, а потім ще й у Бердичеві, то з’їхав сюди пани ледь не з усієї Правобережної України, причому селилися вони у звичайних хатинах та навіть у єврейських ха-

лупах, оскільки місць у “порядних домах” край не вистачало.

Географія і темп гастролей Ліста просто вражали. У березні вирушає він на Західну Україну та зупиняється у містечку Чорний Острів (нині на Хмельниччині). У маєтку графа Костянтина Пшездецького завершив Ліст свою знамениту “Угорську рапсодію № 2”, розпочавши ще у Воронинцях. А наприкінці березня, вже після концертів у Кременці, вирушає до Львова, де виступає впродовж місяця.

У травні й червні його привітають у Чернівцях і Яссах, а після концертів у Румунії вирушає він до Туреччини, де у Стамбулі грає для самого турецького султана Абдул-Меджида. Щедро нагороджений султаном, повертається він в Україну, про що й повідомляє “Одеський вісник” 16 липня 1847-го: “Сьогодні ... прибув сюди із Галаца Франц Ліст. Ім’я його одне з небагатьох, до якого не треба ніякого епітета...”

Шість концертів в Одесі з аншлагами: успіх неймовірний! Натовпи одеситів після концертів проводили маестро до готелю, де під вікнами оркестр з міської опери на знак вдячності грав серенади Ліста. Такого у Європі ще не було...

Під час гастролей Ференц постійно листується з коханою. І знов — полум’яні освідчення у коханні: “Моя єдина й славетна Любов! Без кохання мені не потрібні ані небо, ані земля...”

Саме в Одесі, коли там відпочивали Кароліна із донькою, закохані почали будувати плани подальшого спільного життя. Але для цього потрібно було обов’язково розірвати офіційний шлюб Кароліни з Миколою Вітгенштейном. От якби “государь-император высочайше повелеть соизволил” дати дозвіл на це...

Тому запрошення на вересневі гастролі у Єлисаветград (нині — Кропивницький) виявилось дуже доречним: адже невдовзі сам імператор мав проводити там огляд військ.

“...розв’язання життєвого питання наближається, — пише Ліст до матері — ...1847 рік принесе мені удачу!” Проте поспілкуватися з самодержцем у Єлисаветграді так і не вдалося: для Миколи I та його оточення Ліст був лише музикантом, а не людиною...

У душевному сум’ятті повернувся Ліст у Воронинці, де плідно працює: пише фортепіанні п’єси “Українська балада” і “Жалість”, а також варіації на теми українських народних пісень (“Ой не ходи, Грицю”, “Віють вітри, віють буйні”), на польські теми (“Жалоба”) та інші. Всі свої твори тої пори Ліст об’єднав в один цикл та подарував коханій під поетичною назвою “Колоски Воронинець” (“Glanses de Woronincz”)

Віднині й навіки

Несповідимі шляхи Господні — Кароліна Вітгенштейн так і не стала пані Ліст. На шляху до щастя у закоханих виникли нездоланні перешкоди...

Про їхні серйозні наміри щодо шлюбу й подальшого спільного життя дізналася мати Кароліни. Вона воліла б за краще відда-

ти єдину свою доньку у “жовтий будинок”, аніж втратити маєтності. Дізналися про це й Сайн-Вітгенштейни та зажадали від Кароліни розірвати будь-які зв’язки з Лістом, погрожуючи запроторити її у монастир. (У такому разі управління усіма її маєтностями перейшло б до чоловіка — Миколи Вітгенштейна).

Це спонукало Кароліну до рішучих дій. Вона негайно продала один зі своїх маєтків і у квітні 1848 року, під надуманою причиною лікування у Карлсбаді, з дозволу губернатора Бібікова виїхала з донькою у напрямку кордону. Зупинити закохану жінку неспроможний був навіть лист-розпорядження жандармського генерала Орлова, який прийшов до Бібікова запізно, саме тоді, коли Кароліна вже перетнула російський кордон. Разом із Лістом через Прагу й Відень прямували вони до німецького містечка Веймар, куди запрошений був Ференц на посаду диригента міського театру.

Там Кароліна звернулася до грошгерцогині Марії Павлівни, сестри Миколи I, з проханням посприяти її розлученню з чоловіком. Однак доля вкрай несприятливо поставилася до Ліста й Кароліни. Чимало владних персона — від імператорів Миколи I і Олександра II до римського Папи Пія IX, підбурених Миколою Вітгенштейном, охоче допомагали йому лити отруту в серця закоханих.

Віддавши усе заради любові, Кароліна пішла на вигнання: її позбавили казкового багатства і права повернутися в улюблені Воронинці.

Усе життя неймовірно страждала вона від статусу незаконної дружини Ліста...

“Потерпів, любляча й безкінечно дорога наречена... — заспокоював її Ференц. — Вся моя віра, всі мої надії і моя любов зосереджені на Вас і Вами закінчуються — віднині й навіки”. Варта уваги й поетична посвята до дванадцяти симфонічних поем, які дарує він коханій у день її народження — 8 березня 1855 року: “Тій, яка нині і навічно — супутниця мого життя. Тій, яка коханням довела свою віру, надії якої не переставали рости і в стражданнях, яка знаходила щастя в самопожертві. Небосхил моїх дум, моє живе Божество. Символ душі моєї — Жанні-Єлисаветі-Кароліні — Ференц Ліст”.

І як вияв світлої пам’яті про Кароліну Вітгенштейн та Ференца Ліста у Воронинцях було відкрито 29 червня 2008 року пам’ятний знак — до 160-ї річниці гостювання там угорського композитора. Пам’ятний знак збудували на Огородку — місці, де височів колись величезний палац Івановських. Саме тут Ференц Ліст осмислював свої творчі плани і плідно працював над циклом невмирущих фортепіанних п’єс, на які надихнула його щедра українська земля і перлини української народної пісні.

Іхня палка любов живе — віднині й навіки — у тисячах листах-освідченнях і музичних творах Ференца Ліста, і хто по-справжньому кохав, той серцем відчує це...

Літні промені Національної опери

Репертуар першого літнього місяця в Національній опері України традиційно багатий постановками. Балет “За двома зайцями” дасть не тільки заряд позитивних емоцій, а й подарує зустріч з драматичним актором Олексієм Вертинським у ролі Старого Голохвастого. Посміятися над пригодами Фігаро можна, перегладаючи оперну виставу “Севільський цирульник” і балет “Весілля Фігаро”. Поринути в епоху Олександра Дюма і його “Дами з камеліями” можна, відвідавши однойменний балет і оперу “Травіата”. Улюбленець столичної публіки, якого преса вже охрестила українським Паваротті, — Валентин Дитюк порадує одразу кількома партіями, зокрема яскравим тандемом з Тарасом Штондою. А провідна солістка Нацопери Анжеліна Швачка постане перед шанувальниками у двох найяскравіших образах — Кармен і Попелюшки в однойменних оперних виставах.

1 червня у театрі покажуть балет “За двома зайцями” на музику Юрія Шевченка. Балетмейстер-постановник Віктор Литвинів знайшов такі вдалі прийоми, що “прочитати” історію Голохвастого буде цікаво навіть людині, не знайомій з сюжетом. Згідно із задумом постановника, у виставі є дві ролі Голохвастого — молодого та старого. У ролі старшого з них дебютував улюбленець публіки драматичний актор Олексій Вертинський.

7 червня театралів запросять на оперу Ж. Бізе “Кармен”. Серед відомих виконавиць головної партії — солістка Національної опери України Анжеліна Швачка, яка визнана однією з кращих Кармен сучасності. Вперше Анжеліна виконала цю партію у 26 років, і з того часу її Кармен глядачі аплодували сотні разів в різних театрах Європи і в постановках різних режисерів. До авангардних постановок цієї опери Анжеліна ставиться дещо скептично. Сама ж співачка віддає перевагу класичному варіанту опери: “Глядач, йдучи в театр на Кармен, у якої в волоссі повинна бути обов’язково троянда, налаштується на певний образ. Але коли йому показують щось інше, у нього виникає внутрішнє протиріччя. Наприклад, кому сподобається лиса Кармен в шкіряних штаних, яка буде виїжджати на байку?”

У списку головних партій у популярних операх у Анжеліні Швачки є ще один образ, який розкриває багатогранність виконавської майстерності співачки, — це роль Попелюшки в одной-

менній опері Россіні. Опера вирізняється високою вокальною складністю, в ній можуть виконувати партії тільки співачки, які володіють секретами справжнього італійського бельканто, і тому на сцені Національної опери цю постановку можна побачити нечасто. 16 червня глядачі отримають прекрасну можливість знову зануритися в казку, сюжет якої знайомий з дитинства.

А 8 червня Національна опера покаже балет “Весілля Фігаро” В.-А. Моцарта. Першоджерелом цього балету, поставленого хореографом Віктором Яременком на музику Моцарта, як і однойменної опери композитора, стала п’єса французького драматурга П’єра де Бомарше “Божевільний день, або Одруження Фігаро”. Вона була заборонена в Австро-Угорщині, оскільки, на думку

влади, відверто висміювала аристократію і несла в собі революційні ідеї. Але Моцарт був відомим авантюристом, тому ризикнув не тільки створити оперу за забороненим твором, а й поставити її у Відні 1786 року.

На сцені Національної опери сюжет отримав не менш яскраве втілення зовсім в іншому жанрі, на основі зовсім інших виразних засобів. Передати комедійний сюжет і закручені інтриги без тексту, лише мовою танцю — завдання не з легких. Хореограф Віктор Яременко дав виконавцям, і не тільки головних партій, широкий простір для показу своєї танцювальної майстерності і водночас — змогу заявити про себе як творців характерів. Особливо це стосується партії Марцеліни.

12 червня можна буде послу-

хати оперу Дж. Верді “Травіата”. Сьогодні ця опера посідає перше місце серед всіх виконуваних у світі опер.

Лібрето до опери написав Франческо П’яве, в основу якого була покладена п’єса Олександра Дюма-сина “Дама з камеліями”, заснована на напівавтобіографічному романі. Прототипом головної героїні роману була реальна жінка, паризька куртизанка Марі Дюплессі, що жила в першій половині XIX століття і в яку був закоханий молодший Дюма.

Олександр Дюма-син після знайомства з оперою “Травіата” сказав, що вже через 50 років ніхто не згадав би твір “Дама з каме-

ліями”, але завдяки Верді він став безсмертним.

Історію про знамениту куртизанку покладено не тільки в основу опери, а й балету “Дама з камеліями”. Так 23 червня відомий сюжет буде представлений балетною трупкою. Хореографію здійснила художній керівник балетної трупи театру Аніко Рехвіашвілі на музику Л. Бетховена, Й. Брамса, І. Пахельбеля, Г. Форе, Е. Елгара, І. Стравінського. Головну партію виконає Анастасія Шевченко.

19 червня покажуть оперу “Любовний напій” Г. Доніцетті. Лише два тижні знадобилося Гаетано Доніцетті, щоб на суд глядачів була представлена опера “Любовний напій”. Прем’єра відбулася на сцені міланського “Ла Скала” 12 травня 1832 року. Це був один із найяскравіших прижиттєвих творчих триумфів молодого, на той час дуже щасливого і натхненного, зачепленого від любові до дружини митця, який писав цю музику не тільки для театру, а й для коханої жінки.

Партію Неморіно виконає улюбленець столичної публіки — Валентин Дидюк, який побалує глядачів ще й партією Рікардо в опері Дж. Верді “Бал-маскарад” (22 червня). І, за традицією, виступить у тандемі з іменитим Тарасом Штондою — цього разу в одноактній опері С. Рахманінова “Алеко” (29 червня).

Фото прес-служби театру

Фото Анатолія ФЕДОРЦІВА

Від смерті врятувало кохання

Київський національний академічний театр оперети — єдиний театр столиці, де сьогодні активно працює п’ять сцен. Нещодавно на експериментальній сцені (Stage Lab) відбулася прем’єра екзистенційної романтичної комедії “На краю світу” Ігора Бауершими в українському перекладі Яни Іваницької.

якому ми грали комічні опери, опери-буф. Тут можна торкнутися рукою, все відчутти, побачити, як дихає актор. Як колись сказав Лесь Курбас: “Найважливіше досягти, щоб ритм сцени бився разом з ритмом серця глядача”. Здається, швидше цього можна досягти саме на малій сцені.

Чи є цей проект повчальним? Я думаю, що театр є соціальним інститутом, який теж вчить. Але вчить не з указкою в руках, а вчить на власному виборі. Те, що я побачив, вразило мене, зачепило серце, душу, сподобалося; я протестую, сприймаю чи не сприймаю виставу. Однак однозначно — театр не залишає байдужим.

Театр відвідує 4 відсотки людей — це дуже інтелектуальна частина населення. Саме ці люди рухають економіку та інші галузі в нашій державі.

Кожна з наших п’яти сцен має своє надзавдання. Кожна з

них функціонує окремо. Це як окремий міні-театр. Театр оперети вже давно грає не тільки оперети. Тут є різні жанри, є право на експеримент. Ми хочемо виховати на експериментальній сцені глядача, який приходить не тільки в музичний театр, а й у театр драматичний під куполом Національної оперети.

— Ми трішки погралися з простором, — розповідає режисер-постановник Дмитро Захоженко. — Також винесли його у медіа-простір, у Фейсбук. Глядач може долучатися до цього процесу, дописувати у Фейсбук, коментувати, лайкати. Сподіваємося, що це буде інтерактивний, живий простір.

П’єса написана за реальними подіями. Двоє молодих людей познайомилися в соціальних мережах і вирішили покінчити з життям. Сумна історія. Але автор бере цю історію за основу, а далі

виходить у поле роздумів, чому вони це зробили. Це розповідь про молоде покоління, про їхні пошуки, про те, чого не вистачає цим людям. А ми розвернули її в життєствердний бік. Використовуємо сучасну мову.

— Вже грала у виставі “Біла ворона” на великій сцені, — зазначила артистка Катерина Алексеева. — А другий мій проект у театрі оперети на камерному майданчику. Це непросте, адже на малій сцені потрібно бути максимально ширим. Ця ширість має дійти до глядача. Мою героїню звати Юлею. Дівчині набридло все, що її оточує, — люди, нещирість, несправжність цього світу. Вона вважає, що на піку своєї молодості може піти з цього життя, але її рятує кохання. Думаю, що ця вистава буде особливо зрозумілою сучасній молоді, яка часто не бачить виходу з ситуації, що склалася.

— Мого персонажа звати Августом, — продовжив артист Ігор Чебан. — Це типовий невдаха. Він шукає свою свободу, те місце, де почуватиметься так, як хоче. “Я хочу говорити так як я хочу, я хочу робити те, що я хочу”, — це життєве кредо героя.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО